

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 14 JANUARI 1948

No. 1601

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	23
Sommaire, summaries	23
De politiek van het goedkope geld door <i>Tj. Greidanus</i>	24
Kracht en warmte (I) door <i>E. J. Muller</i>	25
Uitvoering en doeleinden der effectenregistratie (I) door <i>Mr A. van Oven</i>	27
Een statuut voor „Benelux” door <i>Dr J. L. F. van Essen</i>	30
Een nationale winst- en verliesrekening noodzakelijk door <i>M. J. van der Ploeg</i>	32
Een vergeten aspect door <i>Prof. Dr P. Kuin</i>	32
Aantekeningen:	
Een aanval op de goedkoop-geldpolitiek	33
Het einde van het ultra-goedkope geld in Engeland	34
Internationale notities:	
De hoogconjunctuur in de Verenigde Staten	35
De externe waarde van de roebel	35
Polen als exporteur van steenkool	36
Korte berichten	36
Geld- en kapitaalmarkt	36
Statistieken:	
Bankstaten	37
Stand van 's Rijks Kas	38

DEZER DAGEN

doet de waterige winter de siringen in Polen botten. De boeren daar vrezen echter, dat de kou daarmee nog niet uit de lucht is. Zo staat het ook met de twijg, die juist op water is gezet om wortel te schieten, het Marshallplan.

Luide heeft eerst de President het „man te water” voor Europa in het Congres doen weerklinken; zijn Minister van Buitenlandse Zaken heeft gewaarschuwd de drenkeling niet op te halen met kabels, die hem blijven binden. Maar belangrijke Amerikanen vrezen zich aan koud water te branden, zij wensden zekerheid voor Amerika eerst.

Dat de Verenigde Staten met het Marshallplan in de aangekondigde orde van grootte — tactischerwijze heeft men het nauwkeuriger grote getal doen vervallen —, inderdaad reële offers brengen, wast al het water van de zee niet af. Wat er gebeuren zal? Professor Brogan, van Cambridge, kortelings te Rotterdam sprekende, rekende op „the big American way”.

Frankrijk, waar het water tot de lippen komt, is beducht, dat het plan nog kan verwateren, als de belanghebbende Europese staten Gods water over Gods akker laten lopen. Het vraagt dringend om een nieuwe conferentie der zestien. Groot-Brittannië echter, de eerste keer rap als een waterhoen, beweegt thans trager. Beginnen de Engelsen reeds weer te vertrouwen? De Minister van Economische en Financiële Zaken wijst nog op wilde wateren, maar het publiek — met 1 miljoen man per week opkomend — zoekt die voornamelijk op de voetbalvelden. Andere Engelsen oefenen zich in teamspirit in de nieuwe partenrederij Bizonia. Onder singulier statuut van gemengd Engels en Amerikaans staatsrecht zal thans een „going concern” worden gemaakt, het „water” zal er worden uitgeperst. Wie zal het doen? Een opschrift in de New York Herald Tribune van 9 Januari jl. is duidelijk: „Clay, Robertson led deliberations”. De man, die achter de komma het hoofd opsteekt, is de Engelse bewindhebber.

Een ander, die nog juist het hoofd boven water houdt, is de Franse premier. Het vertrouwensvotum is bereikt; voor Franse kabinetten geldt nauwkeurig: de kruik gaat zolang te water, tot zij breekt. Dat is ook, wat de Engelsen, per boodschap, en de Amerikanen, per vlootmanoeuvre, aan enkele bureaus van Griekenland hebben medegedeeld. Niemand koestert echter de hoop, dat de Griekse burgeroorlog is verdronken, voor zij water heeft gezien.

Een pijnlijk geval, bekend in Nederland, tekent de toestand in Indonesië: de tewaterlating met vertraging, onder het oog van wachtende autoriteiten. De commissie van drie maakt zich gereed heen te gaan; de Nederlandse Ministers zijn reeds vertrokken met achterlating van de Minister van Wederopbouw. Met dat departement zijn de Amerikanen echter bereid, zich te bemoeien. Het komt hun niet noodzakelijk voor, dat de scheepsbouw prioriteit bij de wederopbouw heeft. De Nederlandse reders hebben reeds geantwoord: „Het water is ons element, de zee bruist onze glorie”.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6

*A special supplement on "Economic
Conditions in The Netherlands"
will be published by the end of January.*

N.V. ELECTROMOTORENFABRIEK „DORDT”

gevestigd te DORDRECHT.

UITGIFTE van 850 gewone aandelen,

in stukken van f 1000.— aan toonder of op naam,
ten volle delende in de winst over het boekjaar 1948
en volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeel-
houders, openstelt op

Maandag 19 Januari 1948,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 125 pCt.,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM,
's-GRAVENHAGE en DORDRECHT, alwaar tevens
prospectussen en inschrijvingsformulieren verkrijg-
baar zijn.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 9 Januari 1948.

Naaml. Venn.
**Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.**

Keizersgracht 706 — Amsterdam
Anno 1930

Beheer en Adviesgeving

voor

**PENSIOENFONDSEN,
STICHTINGEN,
ONDERNEMINGEN
EN PARTICULIEREN**

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispen;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

AFWIKKELING

VAN

NALATEN-

SCHAPPEN

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar cbloor
cbloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Tj. Greidanus, *De politiek van het goedkope geld.*

In Nederland wordt de politiek van het goedkope geld gevoerd. Zij werkt om 2 redenen inflationistisch: 1. omdat het lage rendement een waardedaling van het geld ten gevolge heeft en 2. omdat zij slechts te handhaven is door creatie van nieuw geld en andere liquiditeiten, die tot een voortgezette waardedaling van het geld moeten leiden. De gevolgen van de instabiliteit van de waarde van het geld zullen uiteindelijk worden gedragen door personen met een vast inkomen. De goedkoop-geldpolitiek moet zo spoedig mogelijk worden verlaten. Consolidatie van vlottende schuld en de opheffing van ordenende maatregelen moeten echter met beleid worden uitgevoerd.

E. J. Muller, *Kracht en warmte (I).*

Het West-Europese dollartekort vindt grotendeels zijn oorzaak in de achteruitgang van de kolenproductie in West-Europa en vnl. in Engeland, niet alleen omdat thans kolen uit de Verenigde Staten moeten worden geïmporteerd, maar ook omdat de huidige eenzijdigheid in het verkeer met de Ver. Staten in hogere scheepsvrachten resulteert. T.a.v. de toekomst wijst schr. erop, dat de conferentie der 16 West-Europese landen te Parijs z.i. met haar productieschattingen te hoog, met haar consumptieschattingen te laag heeft gegrepen. Kan stijging van de aardolieproductie een groot kolentekort opvangen? Schr. beantwoordt deze vraag ontkennend; er zijn verschillende factoren, die het uitvoeren van een grootscheeps productieprogramma van de aardolie-industrie belemmeren. Bovendien is in het algemeen de wereldvraag naar aardolieproducten sterk gestegen.

Mr A. van Oven, *Uitvoering en doeleinden der effectenregistratie (I).*

De regeling van de effectenregistratie beoogt zowel het rechts- als het algemeen economisch herstel.

De technische uitvoering berust hoofdzakelijk bij het Centraal Bureau voor Effectenregistratie; als inleveringskantoren zijn aangewezen effectenbedrijven en banken.

Geregistreerd worden in de eerste plaats alle binnenlandse effecten. Verder zijn aan registratie onderworpen buitenlandse effecten, die zich in Nederland of de Overzeese gebiedsdelen bevinden en die in het buitenland zijn, doch aan een ingezetene van het Koninkrijk behoren of te diens naam zijn gedeponneerd.

Dr J. L. F. van Essen, *Een statuut voor „Benelux”.*

Het is wenselijk, dat de douane-unie tussen Nederland, België en Luxemburg een meer bij de typische vormen van douane-unieverdragen aansluitend statuut ontvangt. En wel om 2 redenen: 1. als voorbeeld voor eventuele andere tolunies in Europa en 2. om uitdrukking te geven aan de bijzondere betekenis van Benelux. In het statuut moeten o.a. worden opgenomen regelingen betreffende semi-wetgevende, administratieve en scheidsrechterlijke organen, alsmede de duur van het verdrag, de mogelijkheid van toetreding door andere landen of tolunies, enz.

M. J. van der Ploeg, *Een nationale winst- en verliesrekening noodzakelijk.*

Het statistisch materiaal in Nederland is te fragmentarisch om aan de hand daarvan te kunnen concluderen, of wij al dan niet boven onze stand leven. Door de Nederlandse volkshuishouding moet in navolging van ondernemingen en bedrijven periodiek een balans en winst- en verliesrekening worden opgemaakt. Eerst dan kan een integraal inzicht worden verkregen in de reële positie van onze volkshuishouding.

SOMMAIRE.

Tj. Greidanus, *La politique de monnaie bon marché.*

L'effet inflationniste de la politique de monnaie bon marché se trahit par deux facteurs: taux d'intérêt réduit et gonflement de la circulation. Tous les deux ont une tendance à diminuer la valeur de la monnaie. Pareille politique est néfaste pour les intérêts de plusieurs groupes. Elle doit être abandonnée et le plus vite possible.

E. J. Muller, *Le problème de l'énergie (I).*

Depuis que l'augmentation de la production d'huiles est entravée par plusieurs facteurs et que la demande pour celles-ci s'est accrue considérablement, la pénurie de charbons en Europe ne saurait être compensée par un accroissement de la production des huiles.

Mr A. van Oven, *La certification des titres (I).*

Le but de la certification des titres aux Pays-Bas est double:

1. la restitution des valeurs perdues à leurs propriétaires primitifs;
2. contribuer au redressement économique du pays.

Dr J. L. F. van Essen, *Un Statut pour „Benelux”.*

Il est désirable de donner à „Benelux” la forme propre aux unions douanières.

M. J. van der Ploeg, *Le compte national de profits et pertes.*

Afin de pouvoir se rendre compte du progrès de l'économie nationale il est nécessaire que le Gouvernement dresse et publie périodiquement le bilan et le compte de profits et pertes.

SUMMARIES.

Tj. Greidanus, *Cheap money policy.*

The inflationary effect of cheap money policy can be attributed to two factors: low interest and the creation of new money both of which tend to a fall of the value of money. This policy is detrimental to the interest of several groups. It should be abandoned as soon as possible.

E. J. Muller, *The problem of energy (I).*

The coal shortage in Europe cannot be compensated by an increase in the production of oil since such an increase is hampered by many factors and the demand of oil has risen considerably.

Mr A. van Oven, *The registration of stocks and bonds (I).*

The aim of the Dutch registration of stocks and bonds is twofold: 1. the return of lost values to their original owners and 2. a means to contribute to the general economic recovery of the country.

Dr J. L. F. van Essen, *A statute for „Benelux”.*

The writer recommends to give to „Benelux” such a form as is considered appropriate to custom unions.

M. J. van der Ploeg, *National balance sheet.*

In order to measure the progress of the national economy it is necessary that a balance sheet and profit and loss account are made and issued periodically by the Government.

DE POLITIEK VAN HET GOEDKOPE GELD:

Veronderstellen wij om onze gedachten te bepalen, dat een zeker kapitaalgoed, bijv. een schip, op een gegeven moment bij verhuur een netto rente van 4 pCt opbrengt en dat dit schip op dat moment een waarde heeft van f 10.000. Nemen wij voorts aan, dat de omstandigheden zich gaan wijzigen, bijv. minder vraag naar vracht of een overmatige aanbouw van schepen, waardoor netto slechts een rente van f 300 in plaats van f 400 wordt opgebracht. De waarde van het schip zal dan dalen, want zolang bij andere kapitaalgoederen het rendement ongewijzigd blijft, zal men er de voorkeur aan geven het schip te verkopen en daarvoor andere kapitaalgoederen in de plaats te kopen. Indien niet redelijkerwijze aangenomen mag worden, dat het rendement van het schip in de toekomst weder beter worden zal, moet verwacht worden, dat de waarde van het schip tot f 7.500 zal teruglopen.

De oorzaak hiervan is, zoals we gezien hebben; dat het schip een object is, dat door uitlenen of bij eigen gebruik een zeker netto rendement opbrengt en dat het door ruil kan worden omgezet in andere objecten, die een beter rendement opleveren.

Ook het geld kan men uitlenen en bovendien gemakkelijker dan wat ook door ruil omzetten in andere objecten, die een netto rendement opleveren. Is dus de rente van geld lager dan die van andere objecten, dan zal de waarde van het geld dalen tegenover die van die andere objecten. Er is geen enkele reden denkbaar, waarom ten aanzien van het geld het verloop van zaken een ander zou zijn dan bij de overige objecten, die bij uitlenen een rendement opleveren en door ruil in andere omgezet kunnen worden.

Nu is de rente voor geld verschillend al naar gelang van de tijdsduur, waarvoor het wordt uitgezet. Alleen de rente voor geld, dat op lange termijn wordt uitgezet zal in overeenstemming moeten zijn met die voor kapitaalgoederen in het algemeen. Op korte termijn uitgezet, biedt het naast de rente-opbrengst het voordeel van een gedeeltelijke liquiditeit. Dit voordeel en de rente bij uitzetting op korte termijn moeten tezamen opwegen tegen de rente bij uitzetting op lange termijn. En bij het geld, dat in kas gehouden wordt, moet zelfs het voordeel van de volledige liquiditeit, het voordeel dat men op ieder door onszelf te kiezen moment als koper in de markt kan verschijnen van het goed, dat men dan zal wenssen te kopen, geheel opwegen tegen de rente bij uitzetting op lange termijn.

Wij kunnen daarom ter bepaling van de gedachten uitgaan van de rente voor geld op lange termijn, bijv. van langlopende obligaties.

De vraag rijst dan, hoe het mogelijk is, dat in sommige landen, o.a. in het onze, de geldrente bij de schaarste aan en de grote vraag naar kapitaal na een verwoestende oorlog gedurende lange tijd op een laag niveau kan blijven. En zulks, nadat wij na de vorige oorlog, zelfs in landen, die daarin niet rechtstreeks betrokken waren geweest, de rente voor geld sterk omhoog hebben zien gaan. Zijn er toen grote fouten met name bij de Overheid gemaakt en is men in de loop der jaren tot betere inzichten en betere methoden gekomen om leiding te geven aan het verloop van de geldmarkt?

We hebben hierboven gezien, dat het schip, dat nog slechts f 300 rendement kon opleveren tegen 4 pCt voor andere objecten, in waarde zou moeten dalen, totdat het op f 7.500 weder een met andere kapitaalgoederen overeenkomend rendement zou opleveren.

Er zijn hieraan echter drie voorwaarden verbonden: 1°. dat in de toekomst redelijkerwijze niet een beter rendement verwacht mag worden; 2°. dat men niet uit hoofde van een zekere traagheid of conservatisme tegen alle ogenschijnlijkheid in aarzelt en afwacht met het ten verkoop aanbieden van het schip; 3°. dat niet om een of andere reden opnieuw schepen worden aangebouwd en

ook bij een prijs van f 7.500 het rendement weder beneden 4 pCt komt te liggen. Precies dezelfde voorwaarden zullen bij het geld van overeenkomstige toepassing zijn.

De eerste voorwaarde is een volkomen reële en er zitten daar zelfs nog twee mogelijkheden in. De ene is, dat de Overheid op de duur tot het inzicht zal komen, dat de geldrente in overeenstemming gebracht dient te worden met de schaarste aan en de grote vraag naar kapitaal. Het speciaal ten onzent overmatig grote bedrag op korte termijn uitgezet geld benevens dat van een deel der kasvoorraden zal dan in langlopende leningen rendabel belegd kunnen worden.

De andere mogelijkheid is, dat de schaarste aan en de vraag naar kapitaal zal afnemen en dat de kapitaalrente zich in de richting van de geldrente zal gaan bewegen. Dit laatste kan een reëel motief zijn, zij het dan ook niet voor een politiek van goedkope rente, maar wel voor een politiek van niet al te hoge rente. Evenwel zal dit motief slechts dan reëel kunnen gelden, indien niet het gevaar bestaat, dat de waarde van het geld zich bij de te lage geldrente gaat aanpassen, voordat de kapitaalrente weder gezakt is.

Dit gevaar te ontgaan is, zoals we hieronder zullen zien, geenszins eenvoudig, doch onder bepaalde omstandigheden is het mogelijk, dat de tweede hierboven genoemde voorwaarde onverwacht hulp komt bieden.

Die tweede voorwaarde is gelegen in de traagheid van de aanpassing en in een zeker conservatisme, waardoor men soms voor geruime tijd terughoudend is in het omzetten van geld in andere objecten, die een beter rendement opleveren. Na de eerste wereldoorlog was er in verschillende landen reeds lang alle aanleiding voor een waardedaling van het geld door een al te kwistig gebruik van de bankbiljettenpers, doch de inflationistische prijsstijgingen kwamen eerst veel later. Voor een groot deel kwam dat toentertijd wel voort uit onbekendheid van de geldgebruikers met de verschijnselen en hun gevolgen; maar sindsdien heeft men in nagenoeg alle landen in meerdere of mindere mate ervaring opgedaan, waardoor thans veel minder op die traagheid en dat conservatisme te rekenen valt.

Verschillende ordenende maatregelen kunnen bewerken, dat het feit van de intrinsieke waardedaling van het geld althans voorlopig in mindere mate naar buiten treedt, zij bijv. deviezencontrole, verbod van verhoging van huishuren, subsidie van het voedselpakket, loon- en prijscontrole, investeringscontrole, distributie en meer andere maatregelen. Op zichzelf betekent dit nog niet een veroordeling of een algehele veroordeling van die maatregelen. Om een enkel voorbeeld te noemen, is een zekere deviezencontrole bijv. al reeds wenselijk ter vermindering van kapitaalvlucht uit politieke overwegingen. Maar niettemin dragen al deze maatregelen ertoe bij om te verhinderen, dat de intrinsieke waardedaling van het geld naar buiten kan treden, omdat het de houders van het geld belet om het te weinig renderende geld in andere objecten om te zetten of, indien ze dat al kunnen, zoals door aankoop van huizen, daarmee een beter rendement te maken.

De derde voorwaarde is de vergroting van het geldkwantum. Ook daardoor is het mogelijk de rente voor geld geruime tijd kunstmatig laag te houden. Door de geldblokkering kort na de oorlog is het geldkwantum aanvankelijk sterk gereduceerd. Het oude geld kwam daarmee in een ongunstige positie, die in verband met de noodtoestand althans aanvankelijk gerechtvaardigd geacht mocht worden. Helaas is hiermede echter niet de oplossing van het geldprobleem, die de blokkering rechtvaardigen moest, bereikt, want nieuw geld en nieuwe andere liquiditeiten (schatkistpapier) hebben de plaats van het oude geld ingenomen, waardoor de hoeveelheid chartaal en giraal geld zelfs nog belangrijk is toegenomen.

Dit, tezamen met de verschillende ordenende maatregelen, steunt de politiek van het goedkope geld, want

dit nieuwe geld, uit de financiering van de budgetaire tekorten voortgekomen, kan door de verschillende ordenende maatregelen niet voldoende rendabeler beleggingen vinden en houdt de rente op de markt voor kort en lang geld laag. Dit zou prachtig zijn, want budgetair is een lage rente een groot voordeel, als het niet schadelijk was voor de stabiliteit van het geldwezen. Maar in feite ondermijnt het de stabiliteit van het geldwezen volledig en uiteindelijk zullen de tegenwoordige en toekomstige pensioentrekkingen en lijfrenteniers, de houders van spaargelden, de loon- en salaristrekkingen de tol moeten betalen. Er is niets wat voor de stabiliteit van de waarde van het geld zo funest is, als juist de politiek van het goedkope geld. Zelfs niet de grote overheidstekorten. Want indien die door middel van lange leningen gefinancierd werden, zou althans een deel van hun schadelijke werking worden opgevangen. Maar voortdurend gecreëerd nieuw geld en vlottende schuld, zonder dat op grote schaal tot consolidatie wordt overgegaan, zullen onvermijdelijk tot een sterke waardedaling van het geld moeten leiden.

Tenzij ten spoedigste het roer volledig wordt omgegooid en het overgrote deel van de ca 10 miljard vlottende schuld, die ons na betaling der heffingen zal overblijven, geconsolideerd wordt. Daaronder zal ook begrepen moeten worden een belangrijk deel van de schuld van de Staat aan De Nederlandsche Bank, waardoor de biljettencirculatie een te grote omvang heeft gekregen.

Om twee redenen werkt de politiek van het goedkope geld-inflationistisch: 1°. omdat het lage rendement van het geld een daling van de waarde van het geld moet veroorzaken; 2°. omdat ze slechts te handhaven is door creatie van nieuw geld en andere liquiditeiten, die tot een voortgezette waardedaling van het geld moeten leiden.

Met voortvarendheid, maar ook met omzichtigheid zal bij de consolidatie te werk gegaan moeten worden. Het is het gevaar aan het stuitten van inflationistische tendensen verbonden, dat daarbij deflatoire verschijnselen kunnen optreden. Maar gestuit zullen ze moeten worden, want de inflationistische tendensen mogen geen voortgang hebben.

Bij het verlaten van de ondermijnende praktijk van het goedkope geld door consolidatie van vlottende schuld zal met beleid en met voortdurende controlering der zich voordoende verschijnselen, onder vermindering en uiteindelijke opheffing van een aantal ordenende maatregelen, die de praktijk van het goedkope geld ondersteunen, te werk moeten worden gegaan.

De directe en meest eigenlijke ondermijning van het geldwezen, de politiek van het goedkope geld, die tot een uiteindelijke en voortgezette aan de dag tredende waardedaling van het geld moet leiden, dient ten spoedigste en op de meest efficiënte wijze te worden gekeerd.

Amsterdam.

T.J. GREIDANUS.

KRACHT EN WARMTE (I).

Er was eens een tijd, dat de Engelse kolenexport per jaar 100 miljoen ton bedroeg. Deze gouden tijd is voorbij. Engeland importeert thans op grote schaal kolen uit Amerika. „Bringing coal to New Castle” is droeve werkelijkheid geworden.

Nu zou deze achteruitgang van de Engelse kolenexport ons Nederlanders koud kunnen laten, ware het niet, dat het economisch beeld van geheel West-Europa in zo sterke mate door het brandstofprobleem wordt beheerst. Het tekort aan dollars, de verminderde koopkracht van West-Europa, vindt voor een groot deel zijn oorsprong in de achteruitgang van de kolenproductie van West-Europa en vnl. van Engeland. De c.i.f.-waarde van Amerikaanse kolen in West-Europa zal in 1947 ongeveer \$ 630 miljoen ¹⁾

¹⁾ Zie: „De vooruitzichten der Europese kolenvoorziening” door H. H. Weimers Jr. in „E.-S.B.” van 30 Juli 1947, blz. 604.

hebben bedragen en in 1948 nog groter worden; stijgende lonen en stijgende kolenprijzen in de U.S.A., de slechte kwaliteit der Amerikaanse kolen, maken dat de import daarvan in 1948 ruw genomen \$ 1 miljard aan West-Europa zal kosten.

Tegenover deze zware debetpost op de West-Europese handelsbalans staat de vroeger zeer belangrijke export, waarvan de momentele waarde zeker meerdere honderd miljoenen dollars zou belopen. Doch dit is niet alles. Schepen, die op de uitreis — naar Zuid-Amerika bijv. — kolen vervoerden, namen als retourvracht tarwe mede, zodat de export van kolen het middel was om goedkope tarwe in Europa te importeren. De schepen waren zowel op de uit- als thuisreis volgeladen, het mes sneed van 2 kanten. De tegenwoordige eenzijdigheid van de scheepsbeweging, waarbij kolen zowel als granen van Amerika naar Europa worden verscheept, resulteert niet alleen in de hogere vrachten, doch ook — en dit is bij het gebrek aan scheepsruimte van belang — is een veel groter aantal schepen nodig. Het is moeilijk te schatten hoe groot het nadelig verschil voor West-Europa is tussen het voorheen (export + voordelige vrachten) en thans (import + nadelige vracht), doch het is wel zeker, dat dit verschil enorm is en het miljard dollar verre te boven gaat.

Er bestaat dan ook geen twijfel, dat de economische moeilijkheden van West-Europa vnl. te wijten zijn aan het omslaan van de kolenbalans, mede doordat de industriële ontwikkeling van West-Europa in ernstige mate door kolentekort wordt belemmerd. Het is daarom van belang na te gaan, hoe het brandstoffenprobleem zich voor de toekomst laat aanzien.

Het „Committee of European Economic Cooperation” geeft in haar „general report” (blz. 46 en 47) de volgende becijfering van de Europese kolenproductie:

Productie van steenkool en bruinkool. (in miljoenen metrische tonnen)

	1938	1947	1948	1951
Verenigd Koninkrijk	231	199	214	249
Duitsland (Britse zone)	206	133	149	193
Saar	14	10	14	17
Frankrijk	48	50	51	63
België	30	24	26	31
Andere landen	23	23	24	31
Totale productie	552	439	478	584
Consumptie	—	—	535	620
Importbehoeften	—	—	57	36

Het is uiteraard moeilijk voorspellingen te doen op het onzekere terrein der economie, vooral in tijden zoals wij thans beleven, doch ik vrees, dat het Committee met haar productieschattingen te hoog en met haar consumptieschattingen te laag heeft gegrepen. Op het gevaar af door de feiten te worden gelogenstraft, doch gebaseerd op diverse factoren, die iedereen met open oren en ogen kan waarnemen, zou ik willen stellen, dat het kolentekort in West-Europa in 1951 dichter bij de 100 dan bij de geschatte 36 miljoen ton zal liggen. Deze factoren zijn:

1. Stijging van het inwonertal tussen 1938 en 1951 van West-Europa met 11 pCt waardoor meerdere kolenbehoefte van rond 60 miljoen ton.

2. Stijging electriciteitsproductie (blz. 49 van genoemd rapport):

Electriciteitsproductie. (in miljarden kWu)

1938	1947	1948	1949	1950	1951
130	179	189	206	222	237

Het Committee verwacht, dat een belangrijk deel van deze enorme stijging der electriciteitsproductie door waterkracht kan worden gedekt, doch het is duidelijk, dat bovendien vele miljoenen tonnen kolen nodig zullen zijn.

3. Stijging staalproductie (blz. 53 van genoemd rapport):

	in miljoenen metrische tonnen			
	1938	1947	1948	1951
Ruw staal	45,5	30,3	42,3	55,4
Afgewerkt staal	34,1	23,7	34,0	43,9

Wanneer dit staalprogramma kan worden verwezenlijkt, dan zullen daarvoor miljoenen tonnen cokes (kolen) nodig zijn, terwijl bovendien, zo meldt het Committee, in 1951 armere ertsen moeten worden verwerkt, die meer brandstof vereisen dan de thans gebruikte rijkere ertsen.

4. Stijging stikstofproductie.

Deze wordt geraamd op 2 miljoen ton (blz. 42 van genoemd rapport) tegen 960.000 ton in 1946/'47. Aangezien per ton stikstof ongeveer 7 ton kolen nodig zijn, vereist deze hogere stikstofproductie een hoeveelheid van 7 miljoen ton kolen.

5. Stijging gasproductie. Het rapport vermeldt dit punt niet, doch het is een bekend feit, dat de gasproductie overal stijgt. In Nederland bijv. bedroeg deze 134 pCt van de productie van 1938 ²⁾. Ik heb geen cijfers tot mijn beschikking, hoe groot de extra behoefte aan kolen voor gasfabricage, is doch deze is zeker niet gering.

6. Overigens zal het gehele industrialisatieprogramma voor West-Europa (schepen, tractoren, spoorwagens, cement, machines e.d.) belangrijke hoeveelheden brandstoffen vereisen.

7. De verschuiving in de loonsverhoudingen heeft tengevolge verhoogde kolenconsumptie van de grote massa. Dit feit is in het bijzonder in Engeland gesignaleerd en Minister Attlee zeide hiervan: „The position had been aggravated by the steady rise in consumption of coal ³⁾”.

8. De kwaliteit der geproduceerde kolen is slechter dan vóór de oorlog, zodat de geschatte stijging der productie geen evenredige stijging der calorische waarde betekent. Klachten over de Amerikaanse kolen zijn algemeen, men noemt zelfs verliespercentages van 40 pCt. In Engeland, zegt „The Times”: „Coal has fallen to disturbingly low levels in both quality and consistency. This falling off in quality represented an effective loss equivalent of 10.000.000 tons on the 1946 output plus an additional 5.000.000 tons on account of increased ashcontent” ⁴⁾.

Geven vorenstaande acht punten een korte indicatie van bijzondere stijging der kolenbehoefte, de navolgende wijzen op vertraging in het productieschema:

1. De wereldproductie van kolen stagneert sedert een halve eeuw en vertoont eerder neiging tot dalen dan tot stijgen:

Wereldproductie. (in miljoenen tonnen)			
1913	1929	1938	1946
1.216	1.333	1.225	1.150

Dit beeld zou er nog donkerder uitzien, ware het niet, dat daarin verdisconteerd is de stijging der productie in de U.S.A., die van 1938 op 1946 rond 170 miljoen ton heeft bedragen.

2. Daling der productieve prestaties der mijnarbeiders, hier en elders. Nederland produceert met meer arbeiders \pm 25 pCt minder kolen dan in 1938 ⁵⁾. In andere landen in West-Europa is het niet veel beter.

3. Tegenzin in de mijnarbeid. Het kost de grootste inspanning het aantal arbeiders voor de ondergrondse dienst op peil te houden. Engeland, dat in 1924 nog 1.172.000 mijnarbeiders in dienst had, slaagt er, ondanks vrijstelling van militaire dienst, tewerkstelling der zgn. „Bevin Boys” enz., met moeite in het getal mijnarbeiders boven de 700.000 op te voeren. Dit verschijnsel is inter-

nationaal, het heeft niet alleen betrekking op kolen, doch op elke mijnarbeid.

4. Stijging van de gemiddelde leeftijd. Door de trage toevloed van jonge arbeiders steeg de gemiddelde leeftijd in Engeland van 34 jaar in 1931 tot 40 jaar, in de Ruhr van 30 jaar vóór de oorlog tot 43 jaar. Deze stijging van de gemiddelde leeftijd heeft vermeerdering van het aantal zieken tengevolge: „the higher age resulted in increased sickness and loss of efficiency. Over 50.000 miners are unavoidably absent each week” ⁶⁾.

5. De 5-daagse werkweek in Engeland en absentisme ook zonder dat de mensen ziek zijn.

6. De nationalisatie van de mijnen, die ondanks de voordelen van centralisatie en mechanisatie, het nadeel heeft van snel wassende bureaucratie. Wie de Engelse pers regelmatig volgt, komt wel sterk onder de indruk, dat de nadelen der nationalisatie de voordelen overtreffen.

7. De nationalisatie van het transportwezen in Engeland. Hiervoor geldt hetzelfde als onder 6 en waar dit ten nauwste gelieerd is met het kolenprobleem, bestaat het gevaar, dat de kolensituatie nadelig wordt beïnvloed door verbureaucratisering van het transportwezen.

8. In 1939 bedroeg de productie in Engeland 231.338.000 ton, het aantal arbeiders 766.300, de productie per arbeider per shift 1,13 ton ⁷⁾.

Momenteel werken er in de Engelse mijnen even over de 700.000 arbeiders, die per manshift 1 ton kolen produceren. Het lijkt daarom twijfelachtig (en die twijfel weerklinkt ook in de Engelse pers) of de voor 1951 geschatte productie van 249 miljoen ton, die 18 miljoen ton boven 1939 en 50 miljoen (of 30 pCt) boven 1947 ligt, zal worden gehaald ⁸⁾.

9. Hetzelfde geldt voor West-Duitsland. De geschatte productie voor 1951 ligt op 67 miljoen ton, of bijna 50 pCt boven de productie van 1947. Afgewacht dient te worden, of de „pumppriming” van de Duitse industrie door de Amerikanen het gewenste resultaat zal opleveren, dan wel dat politieke en andere invloeden deze pogingen zullen doen mislukken.

10. In „E.-S.B.” van 30 Juli 1947 schrijft de heer Wemmers, dat wij er mee moeten rekenen, dat de consumptie in Nederland in de naaste toekomst zal stijgen tot 20 miljoen ton, dat is dus een stijging van rond 50 pCt vergeleken met vóór de oorlog. Wanneer als gevolg van de industrialisatie van West-Europa ook in andere landen soortgelijke stijgingen moeten worden verwacht, dan komt West-Europa op zijn kolenbalans niet honderd, doch een paar honderd miljoen ton kolen tekort.

Kan nu, zo luidt de vraag, die mij werd gesteld, stijging van aardolieproductie een groot kolentekort opvangen? Het antwoord hierop moet ontkennend luiden. De aardolieproductie vertoont gedurende de laatste halve eeuw het volgende beeld:

Wereldproductie van aardolie.
(in kg tons)

1900	20.060.320
1910	44.492.001
1920	110.333.877
1930	200.476.176
1940	294.810.000
1946	373.140.000

Een stijging dus van gemiddeld 10 miljoen ton per jaar sedert 1920.

Ter vervanging van het door mij geschatte kolentekort van 100 miljoen ton kolen voor West-Europa, zijn nodig rond 60 miljoen ton stookolie. De praktijk leert, dat ca een

¹⁾ „British National Committee's Reports on Fuel Economy since 1939”.

²⁾ „British National Committee's Reports on Fuel Economy since 1939”.

³⁾ „The Economist” zegt hiervan: „this will be a formidable undertaking”.

⁴⁾ Zie voren aangehaald artikel van H. H. Wemmers Jr.

⁵⁾ „The Manchester Guardian Weekly” van 9 Januari 1947.

⁶⁾ „The Times Review of Industry” van November 1947, blz. 18.

⁷⁾ Aldus Ir Ch. Th. Groothoff in „Het Handelsblad” van 30 October 1947.

derde deel van de geproduceerde ruwe olie tot stookolie wordt verwerkt, zodat een productiestijging van 180 miljoen ton ruwe olie, d.w.z. 50 pCt op de momentele productie, binnen een gering aantal jaren nodig zou zijn. Een zodanige prestatie is, gezien de enorme vitaliteit der aardolie-industrie, misschien niet geheel en al ondenkbaar, doch er zijn diverse factoren liggende buiten de invloedssfeer der aardolie-industrie, die zo'n formidabele productieprogramma belemmeren.

Daar is in de eerste plaats de enorme behoefte aan staal, nodig voor de bouw van raffinaderijen, tankschepen, pijpleidingen, boortorens, installaties enz., waarvan de aflevering, ook al weer ten dele door kolentekort, stagneert. Daar is bovendien het steeds dreigende gevaar van nationalisatie in diverse landen met zijn remmende invloed op de olieproductie. Het beste voorbeeld hiervan levert Mexico, waar na de nationalisatie nimmer de vroegere productie werd gehaald. „Nearly a decade of stagnation, both in the field of refining and manufacture, has brought the Mexican oil industry to a very low level of operating efficiency and face to face with a prospective crisis. It reaches its nadir at a moment when Mexico's own oil needs and those of the world are at their highest...⁹⁾ Overigens hebben politieke invloeden, lokale onlusten (Nederlandsch-Indië, Birma) een remmende invloed op de olie-ontwikkeling.

Doch nemen wij nu eens het gunstigste geval, dat de aardolie-industrie er in zou slagen een fantastisch productieprogramma te volvoeren; dan staat daar tegenover een zo sterk groeiende internationale vraag voor het automobiel- en luchtverkeer, de zeevaart, tractoren voor de landbouw, diesels voor weg- en spoorverkeer en de industrie, dat van elke extra productie slechts een bescheiden deel voor Europa kan worden bestemd. Ter illustratie van de enorme vraag, die men bijv. in de U.S.A. (dat van olie-exporterend een olie-importerend land is geworden) verwacht, zie men de volgende cijfers¹⁰⁾:

De vraag naar olie in de Verenigde Staten.

Jaar	Aantal personen-auto's	Aantal oilburners	Aantal tractoren op boerderijen	Totale behoeften aan olieproducten (in barrels per dag)
1941	29.524.101	2.268.593	1.567.430	4.071.000
1946	27.088.000	2.426.955	2.400.000	4.880.000
1950	31.500.000	3.750.000	3.072.000	5.400.000
1955	34.000.000	4.000.000	3.686.400	5.650.000
1960	37.500.000	4.400.000		5.850.000
1965	40.000.000	4.800.000		5.950.000

Waar in de gehele wereld de industrialisatie, motorisatie, tractorisatie een steeds grotere vlucht neemt, is het wel zeker, dat kolen en olie een zware taak zullen hebben om aan de behoefte te voldoen. Overigens is het van belang te bedenken, dat onverschillig of West-Europa kolen importeert uit de U.S.A. of uit Polen dan wel olie uit het Midden-Oosten, Venezuela of elders, deze importen moeten worden betaald in goederen, in diensten dan wel op crediet in het raam van het Marshall-plan. En dat de grote vraag, de hoge lonen tezamen met tekort aan productie blijvend hoge prijzen voor brandstoffen tengevolge zullen hebben. Ter illustratie van deze prijsstijging enkele voorbeelden:

in Engeland steeg de prijs van industriekolen van 20 s. 3 d. in 1938 tot ca 50 s. momenteel;

in de U.S.A. zijn de gemiddelde lonen der mijnarbeiders van \$ 23,88 in 1939 gestegen tot \$ 66,50 tot zelfs \$ 75 per week.

Voor Nederland geeft de begroting 1948 een vingerwijzing ten aanzien van de kosten der kolenwinning: begroting Staatsmijnen 1948 exploitatiekosten: f 319.988.600.
begroting Staatsmijnen 1939 exploitatiekosten: f 115.669.000.

Tegenover de enorme stijging der exploitatiekosten staat daling der kolenproductie en alhoewel genoemde exploitatiekosten niet alleen betrekking hebben op kolen, kan uit de relatieve stijging toch wel de conclusie worden getrokken, dat de productie van kolen in Nederland gelijk elders belangrijk zijn gestegen. Een beroep op de leiding en de arbeiders der mijnindustrie tot inspanning aller krachten om ons land op zo ruim mogelijke schaal van dit essentiële fundament onzer welvaart te voorzien is dus ongetwijfeld op zijn plaats.

In een volgend artikel zal nader worden ingegaan op de noodzaak van een economisch gebruik van brandstoffen.

Wassenaar.

E. J. MULLER.

UITVOERING EN DOELEINDEN DER EFFECTENREGISTRATIE (I).

Het op 17 September 1944 te Londen tot stand gekomen Besluit herstel rechtsverkeer¹⁾ bevat in hoofdstuk IV een aantal bepalingen betreffende een effectenregistratie. In het toen nog bezette Nederland bestond het denkbeeld ener effectenregistratie eveneens. In het verborgene werden daarop betrekking hebbende plannen uitgewerkt. Deze plannen vertoonden veel overeenkomst met de Londense regeling, doch behelsden ook veel afwijkingen daarvan. Zij benaderden het probleem van een andere gezichtshoek uit. Bij de Londense regeling stond het rechtsherstel in de enge, privaatrechtelijke zin — het redresseren van de scheefgetrokken, privaatrechtelijke verhoudingen — op de voorgrond. Het onderbrengen van deze materie in het Besluit herstel rechtsverkeer is daarvan het beste bewijs. De plannen met betrekking tot een effectenregistratie, die hier te lande tijdens de laatste bezettingsperiode werden uitgedroefd, vormden een onderdeel van een algemeen herstelprogramma, dat ten doel had zo spoedig mogelijk na de bevrijding verbetering te brengen in de financiële en economische situatie van ons land. Met behulp van maatregelen van monetaire en fiscale aard, van maatregelen met betrekking tot deviezen en vijandelijk vermogen, moest de positie van de Staat worden versterkt, zulks teneinde een economische ineenstorting te voorkomen. Het is deze gedachte, die het hier te lande uitgewerkte voorstel in de eerste plaats heeft geïnspireerd. Wel was het de bedoeling de in het voorstel vervatte regeling tevens dienstbaar te maken aan een herstel van het door of onder invloed van de bezetter gepleegde onrecht op privaatrechtelijk gebied, doch dit was niet het voornaamste oogmerk.

De regeling der effectenregistratie, zoals zij tenslotte in het gewijzigde Besluit herstel rechtsverkeer van 16 November 1945²⁾ is opgenomen, draagt in hoge mate het karakter van een compromis tussen deze beide gedachten, tussen het Londense stelsel en het Nederlandse voorstel vanuit de bezettingsperiode. Ook nu nog neemt het rechtsherstel een belangrijke plaats in. Men heeft thans echter zorg gedragen, dat de doeleinden, die men hier te lande in de eerste plaats op het oog had, eveneens volledig tot hun recht kunnen komen. De behartiging dezer belangen is gedeeltelijk verzekerd door de bepalingen van het Besluit zelf, gedeeltelijk door de ruime bevoegdheden, welke ten opzichte van de uitvoering dezer bepalingen zijn toegekend aan de Minister van Financiën.

Op privaatrechtelijk terrein heeft de effectenregistratie tot gevolg, dat degenen, aan wie tijdens de bezetting een effect is ontnomen, te weten komen, in wiens handen dit effect zich thans bevindt, en — zo nodig — wat er

¹⁾ Staatsblad No. E 100.

²⁾ Staatsblad No. F 272. Indien in het vervolg in de tekst wordt gesproken van het „Besluit”, wordt daarmee dit gewijzigde Besluit herstel rechtsverkeer bedoeld.

⁹⁾ „Petroleum Press Service” van October 1947.

¹⁰⁾ Zie „National Petroleum News” van December 1946.

sedert het onvrijwillig bezitsverlies met het effect is geschied. De juridische consequenties hiervan blijven thans onbesproken: beschouwingen omtrent rechtsherstel zouden een afzonderlijk artikel kunnen vullen.

Hoe staat het echter met de overige doeleinden, degene, welke hun oorsprong vinden in de hier te lande uitgewerkte voorstellen? Welke is de rol, die de effectenregistratie te dien aanzien vermag te spelen? Het antwoord op de laatste vraag luidt, dat deze rol *vierledig* is. Zij betreft de opsporing en inventarisatie van *vijandelijk* (en daarmee gelijkgesteld) vermogen, de *fiscale* controle, de uitvoering van *deviezen* maatregelen en tenslotte de vaststelling van het zgn. „*manco*”. Teneinde een nadere beschouwing omtrent deze vier onderwerpen begrijpelijk te maken, dient een korte beschrijving van de gang van zaken bij de effectenregistratie daaraan vooraf te gaan.

Uitvoering der effectenregistratie.

De uitvoering der effectenregistratie is opgedragen aan de Afdeling Effectenregistratie van de Raad voor het Rechtsherstel³⁾. De Afdeling heeft een gedeelte van deze taak gedelegeerd aan de Vereeniging voor den Effectenhandel, en wel door haar te belasten met de technische uitvoering. De Vereeniging heeft op haar beurt — teneinde zich van deze taak te kunnen kwijten — een afzonderlijk bureau in het leven geroepen, het Centraal Bureau voor Effectenregistratie. Het Centraal Bureau verzorgt de technische uitvoering met behulp van een voortreffelijk geoutilleerd machinepark.

Voorts zijn de effectenbedrijven en de banken ingeschakeld. Als *inleveringskantoren* zijn nl. voor Nederland aangewezen alle leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel, met uitzondering van enkelen, die zich door hun gedragingen tijdens de bezetting onwaardig hadden betoond een zodanige functie uit te oefenen (de lijst van deze laatste groep leden wordt de „zwarte lijst van inleveringskantoren” genoemd). Bovendien treden nog enkele andere financiële instellingen, waaronder De Nederlandsche Bank N.V., als inleveringskantoor op. Voor Nederlandsch-Indië fungeren als inleveringskantoren de vier „Indische” banken⁴⁾, voor Suriname de Surinaamsche Bank en voor Curaçao enige aldaar gevestigde bankinstellingen. De coupon- of dividendbladen der aan de verplichting tot inlevering onderworpen effecten (indien geen afzonderlijke coupon- en dividendbladen bestaan, de gehele effecten) moeten bij de inleveringskantoren gedeponneerd zijn en de inleveringskantoren beheren deze effecten namens de Afdeling. Zij zijn in dit opzicht het verlengstuk der Afdeling en hun taak heeft in zoverre een publiekrechtelijk karakter.

Er zijn echter aanzienlijk meer werkzaamheden, die de inleveringskantoren in het belang der effectenregistratie verrichten. Zij treden adviserend op en zijn behulpzaam bij de werkzaamheden, die belanghebbenden (effectenbezitters, gedeposeerden) in verband met de registratie moeten verrichten, zoals bijv. het invullen van formulieren e.d. Zij vormen aldus de onmisbare tussenschakel tussen Afdeling en Centraal Bureau enerzijds en het publiek anderzijds. Zonder hun deskundige bemiddeling zouden de met de effectenregistratie samenhangende maatregelen voor de officiële instanties onuitvoerbaar, voor het publiek onbegrijpelijk zijn. Wanneer men dit in aanmerking neemt, blijkt de benaming „inleveringskantoor” dus eigenlijk te eng.

Bij het vaststellen der honorering van de inleveringskantoren is met dit tweeledig karakter hunner taak rekening gehouden. Het *bewaarloon* voor de aan de verplichting tot inlevering onderworpen coupon- of dividendbladen

(resp. gehele effecten) heeft de Staat voor zijn rekening genomen, terwijl de vergoeding voor de *overige* met de registratie samenhangende *werkzaamheden* der inleveringskantoren ten laste der effectenbezitters komt.

Welke effecten komen voor registratie in aanmerking? Het zijn in de eerste plaats *alle binnenlandse* effecten, onverschillig waar zij zich bevinden. Het criterium, aan de hand waarvan moet worden beoordeeld of een effect als „binnenlands” is aan te merken, is de plaats van vestiging der uitgevende instelling⁵⁾. Certificaten van buitenlandse effecten, welke certificaten zijn uitgegeven door een Nederlands administratiekantoor, vallen dus onder dit begrip. Daarentegen vallen daaronder niet in guldens luidende obligaties, welke ten laste van een buitenlandse staat of van een in het buitenland gevestigde publiek- of privaatrechtelijke instelling zijn uitgegeven. Voorts zijn aan registratie onderworpen twee groepen van buitenlandse effecten, nl. degenen, die zich hier te lande of in één der overzeese gebiedsdelen bevinden, en degenen, die zich weliswaar in het buitenland bevinden, doch toebehoren aan een ingezetene van het Koninkrijk der Nederlanden dan wel ten name van een zodanige ingezetene zijn gedeponneerd. Kortom, de registratie omvat alle effecten, die iets met Nederland of met één der overzeese gebiedsdelen te maken hebben, hetzij uit hoofde van de plaats van vestiging van de uitgevende instelling, hetzij uit hoofde van de plaats, waar het effect zich bevindt, hetzij uit hoofde van het domicilie van de bezitter of van degeen, te wiens name het effect is gedeponneerd.

Effecten, die na 31 Januari 1946 (het gegin van de inleveringstermijn) zijn uitgegeven, vallen buiten de registratieverplichting, en eveneens effecten, die reeds vóór 10 Mei 1940 hun geldigheid hadden verloren: het zijn geen effecten in de zin van hoofdstuk IV van het Besluit herstel rechtsverkeer⁶⁾.

Effecten, wier waarde — volgens nader omschreven maatstaven vastgesteld — beneden een bepaalde grens ligt, zijn van aanmelding vrijgesteld. Het geringe belang loont de moeite en kosten der aan de registratie dezer effecten verbonden werkzaamheden niet.

Tot goed begrip van het verloop der eigenlijke registratie dient men zich te realiseren, dat het Centraal Bureau de beschikking heeft over drie belangrijke groepen van gegevens, die men gemakshalve zou kunnen aanduiden met de termen: het geraamte, de zwarte lijst en de aanmeldingen.

Voor elke uitgevende instelling van binnenlandse effecten bestond de verplichting, opgave dier effecten te doen⁷⁾. Aldus ontstond een overzicht van *alle* uitstaande Nederlandse effecten, het „geraamte”. Uit het voorgaande vloeit voort, dat het geraamte slechts partieel is: een geraamte van de in aanmerking komende buitenlandse effecten ontbreekt. Het was uiteraard niet mogelijk, ook buitenlandse uitgevende instellingen te verplichten tot een opgave van uitstaande effecten. Overigens, ook al zou dit wél mogelijk zijn geweest, dan zou men met een zodanige opgave nog niet veel verder gekomen zijn: ook dan zou men immers nog niet weten, *welke* der uitstaande effecten als aan registratie onderworpen effecten zijn aan te merken.

Het geraamte stelt het Centraal Bureau in staat na te gaan, welke binnenlandse effecten, hoewel als „uitstaand” opgegeven, niet door of namens de bezitter worden aangemeld. Deze effecten zullen t.z.t. worden geregistreerd als „niet-aangemelde effecten”. Het geraamte is aldus van essentieel belang voor de vaststelling van het manco (wij komen daarop nog terug), doch

³⁾ Art. 40, lid 1, Besluit herstel rechtsverkeer. Indien verder artikelen worden genoemd zonder aanduiding van Wet of Besluit, waarvan zij deel uitmaken, zijn dat artikelen van het Besluit herstel rechtsverkeer.

⁴⁾ Dit zijn De Javasche Bank, de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V., de Nederlandsch Indische Handelsbank N.V. en de Nederlandsch Indische Escompto Maatschappij N.V.

⁵⁾ Blijkens art. 39 sub 12 is als uitgevende instelling te beschouwen „hij, door wie of te wiens laste een effect is uitgegeven”.

⁶⁾ Art. 39 sub 1.

⁷⁾ Art. 48.

heeft — zoals zo dadelijk zal blijken — ook in andere opzichten nuttige diensten bewezen.

De *zwarte lijst* vermeldt alle stukken, ten aanzien waarvan rechtsherstel is gevraagd, of ten aanzien waarvan aangifte is binnengekomen, of ten aanzien waarvan rechtsherstel kan worden gebaseerd. Zij bevat echter nog een derde categorie: de effecten, die blijkens een binnengekomen aangifte tijdens de bezetting zich in handen bevonden hebben van vijanden, N.S.B.-ërs e.d., dan wel zijn afgegeven aan of ten gunste van een zodanig persoon dan wel aan of ten gunste van een niet-ingezetene^{*)}. Het is juist deze groep van zwarte-lijst-stukken, die in verband met de nader te bespreken bijzondere onderwerpen een uiterst belangrijke rol speelt.

De aangiften voor de zwarte lijst munten niet altijd uit door grote nauwkeurigheid, zulks ondanks de vereiste bemiddeling der inleveringskantoren. Dit is zeer goed te begrijpen: de gegevens moesten dikwijls worden geput uit onvolledige administraties, soms zelfs uit losse notities, zodat de opgave der nummers dikwijls foutief was. Voorts heeft ten aanzien van bepaalde effecten inmiddels een verwisseling of afstempeling plaats gevonden, waarvan de vroegere bezitter veelal niet op de hoogte was. Eén en ander bracht met zich, dat in de zwarte-lijst-aangiften de omschrijving der effecten niet altijd correct kon zijn. De taak van het Centraal Bureau werd hierdoor aanmerkelijk verzaamd. Met behulp van het geraamte en van andere te zijner beschikking staande gegevens heeft het de zwarte lijst moeten „zuiveren”.

Voor het merendeel der *aanmeldingen* gold deze moeilijkheid niet (al kwamen ook hierbij fouten in de nummer-opgave wel voor). De verplichting tot aanmelden rust op de tegenwoordige bezitter (en, als deze niet aan de verplichting voldoet, op de feitelijke houder), doch voor het invullen van het aanmeldingsformulier moet de hulp van een inleveringskantoor worden ingeroepen, en wel van dat inleveringskantoor, bij hetwelk het coupon- of dividendblad van het effect (resp. het gehele effect) is ingeleverd. Dit waarborgt een juiste wijze van aanmelden: zij kan immers geschieden aan de hand van de bij het inleveringskantoor zelf berustende couponbladen.

Intussen, deze waarborg geldt niet voor alle aan de aanmeldingsverplichting onderworpen effecten. In de eerste plaats zijn bepaalde binnenlandse fondsensoorten van inlevering vrijgesteld in verband met hun uiterst incurant karakter. Het zijn aandelen in kleine familievennootschappen, obligaties, welke uitstaan ten laste van bijv. een voetbalvereniging e.d. Stukken dus, die een nog meer incurant karakter hebben dan degene, waarvoor men in de praktijk de term „incurante fondsen” pleegt te gebruiken. In verband daarmee worden de eerstbedoelde stukken wel aangeduid als „incurante incurante fondsen”, of ook „niet-gecodeerde” fondsen, omdat zij niet voorkomen op de zgn. „codelijst”^{*)}.

Voorts vallen buiten de inleveringsplicht alle zich buiten het Koninkrijk bevindende effecten. Ten aanzien van de wijze van aanmelden zijn deze laatste, zich in het buitenland bevindende effecten weer in twee groepen te splitsen. In de eerste plaats de hetzij Nederlandse, hetzij buitenlandse effecten, die toebehoren aan dan wel gedeponceerd zijn ten name van een ingezetene. Deze effecten moeten door die ingezetene *hier te lande* (resp. in één der overzeese gebiedsdelen) — en dus door bemiddeling van een inleveringskantoor — worden aangemeld. In deze gevallen moet het inleveringskantoor het aanmeldingsformulier dus invullen, zonder dat het de effecten zelf ter vergelijking bij de hand heeft. Daarnaast de effecten, die niet aan een ingezetene toebehoren en óók niet ten name van een ingezetene zijn gedeponceerd, doch

die enkel en alleen aan de registratie onderworpen zijn, omdat het Nederlandse effecten zijn. Dit is de enige groep effecten, waarvan de aanmelding *in het buitenland* moet plaats vinden. In de meeste landen kunnen de bezitters dezers effecten in hun aanmeldingen rechtstreeks indieners bij de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in het betrokken land. In enkele landen, waar Nederlandse effecten in groten getale aanwezig zijn, zoals bijv. België, Frankrijk, Zwitserland en Engeland, zijn banken en/of effectenbedrijven ingeschakeld, die — evenals in Nederland de inleveringskantoren — bij de aanmelding bemiddeling verlenen. Voor elk land geldt echter, dat de effecten bij de aanmelding moeten worden *getoond*, zulks hetzij aan de Nederlandse diplomatieke post, hetzij aan de als tussenschakel optredende bankier of commissiounair.

Ten aanzien van *alle* aanmeldingen, die hier te lande moeten geschieden, is een „peildatum” vastgesteld, en wel 14 April 1946 (het tijdstip waarop de *inleveringstermijn* eindigde en de *aanmeldingstermijn* een aanvang nam). De aanmeldingen geven dus de toestand weer die bestond op die datum. Met eventuele latere mutaties in het bezit (welke blijkens art. 70 rechtsgeldig slechts hebben kunnen plaatsvinden met goedkeuring der Afdeling) wordt geen rekening gehouden. Het vaststellen van een peildatum was noodzakelijk, omdat anders de mogelijkheid had bestaan dat eenzelfde effect tweemaal zou worden aangemeld, eerst door de aanvankelijke bezitter en later nog eens door de nieuwe.

Wanneer nu het geraamte compleet is, de (gezuiverde) zwarte lijst gereed en de aanmeldingen, althans voor het leeuwendeel, binnen, dan is het bereikt, dat de eigenlijke registratie (in technische zin) bereikt. Zulks is thans sedert enkele maanden het geval. De zwarte lijst is op ponskaarten vastgelegd, van elke aangemeld effect wordt eveneens een ponskaart vervaardigd, en de „registratiemolen” kan gaan draaien. De beide groepen van kaarten worden met behulp van een machine (de „collator”) met elkaar vergeleken, zulks in dier voege, dat de kaarten van aangemelde effecten, waarvan tevens een zwarte-lijst kaart aanwezig is, op één bepaalde wijze door de machine wordt uitgeworpen. Ten opzichte van de op deze kaarten aangeduide effecten is „kortsluiting” ontstaan. De „kortsluitingen” worden als zodanig door het Centraal Bureau aan de Afdeling gesignaleerd, aangezien ten aanzien der effecten, waarop zij betrekking hebben, een onderzoek omtrent de rechtsverhoudingen zal moeten plaatsvinden. De overige effecten, die de machine gepasseerd zijn, dat wil dus zeggen effecten, die zijn aangemeld, doch niet op de zwarte lijst blijken te staan, komen in het algemeen voor erkenning als eigendom van de aanmelder in-aanmerking.

Het verdient de aandacht, dat de zo juist beschreven machinale procedure niet ten aanzien van alle aangemelde effecten wordt toegepast. De machinale methode is nl. noodzakelijk gebleken in verband met de massale hoeveelheid der te verwerken effecten *per fondsensoort*. Bij de niet-gecodeerde effecten (de „incurante incurante”) doet deze massaliteitsfactor zich per fondsensoort minder gevoelen. Te hunnen aanzien bestaat echter een enorme variëteit van fondsensoorten. In verband daarmee zou de machinale bewerking en alle werkzaamheden, die daarmee gepaard gaan (zoals bijv. het vervaardigen van ponskaarten) voor deze stukken niet de moeite lonen en vermoedelijk zelfs tengevolge van de grote gedifferentieerdheid dezer groep effecten in de praktijk onuitvoerbaar blijken. Zij worden dan ook „met de hand” geregistreerd. Hetgeen overigens *ten aanzien van het resultaat* (het constateren van kortsluitingen) uiteraard geen verschil maakt.

Onmiddellijk nadat een effect de zo juist omschreven machinale procedure heeft ondergaan, reikt het Centraal

*) De verplichting tot aangifte daarvan is geregeld in art. 47.
 *) Dit is de door het Centraal Bureau gepubliceerde „Lijst van Effecten, welke van een codenummer zijn voorzien in verband met verschillende handelingen, die bij de Effectenregistratie zijn te verrichten”.

Bureau de op dit effect betrekking hebbende „stukkenverklaring” uit aan het inleveringskantoor, door welks bemiddeling het stuk is aangemeld. De stukkenverklaring is het „afzonderlijk document”, hetwelk krachtens het eerste lid van art. 50 „ten blijke van registratie” aan het effect moet worden toegevoegd. Zij dient om geregistreerde effecten te kunnen onderscheiden van effecten, die ten onrechte aan de registratie zijn onttrokken (en in verband daarmee te zijner tijd waardeloos zullen worden). Zij houdt dan ook niets anders in, dan dat het betreffende stuk is geregistreerd en draagt de handtekening (in facsimile) van de beide directeuren van het Centraal Bureau. Deze verzending der stukkenverklaring geschiedt óók als het effect „kortsluiting” gemaakt heeft, en zal zelfs te zijner tijd geschieden voor effecten, die als niet-aangemeld zijn geregistreerd (zoals hieronder zal blijken, zullen voor die effecten nl. duplicaten worden afgegeven). De toevoeging van de stukkenverklaring betekent dus niet, dat de bezitter, door of namens wie is aangemeld, als eigenaar wordt erkend en evenmin, dat het coupon- of dividendblad (resp. het gehele effect) hem door het inleveringskantoor kan worden uitgeleverd. Indien tot zodanige *erkenning* wordt overgegaan, zendt de Afdeling daarvan (via het inleveringskantoor) bericht aan de aanmelder. Eerst daarna kan (en moet) het inleveringskantoor het coupon- of dividendblad (resp. gehele effect) ten behoeve van de aanmelder vrijgeven¹⁰⁾.

Niet voor alle effecten wordt een stukkenverklaring uitgegeven. Voor de niet-gecodeerde fondsen, die slechts bij uitzondering worden verhandeld, bestaat daaraan, behoudens in enkele nader bekend te maken gevallen, geen behoefte. Voorts is het niet noodzakelijk, dat buitenlandse effecten worden voorzien van een bewijs, dat ze de Nederlandse effectenregistratie zijn gepasseerd. Voor deze beide groepen van effecten geldt dan ook, dat de mededeling, waarin wordt kennis gegeven van de *erkenning*, tevens geldt als bewijs van *registratie*.

In een volgend artikel zullen achtereenvolgens de inventarisatie en opsporing van vijandelijk vermogen, de fiscale controle, het deviezenbelang en het manco ter sprake komen.

Amsterdam.

Mr A. VAN OVEN.

¹⁰⁾ Art. 60 en 61.

EEN STATUUT VOOR „BENELUX”.

De voorwaarden, waaraan douane-unies volgens het internationaal recht hebben te voldoen om als zodanig te worden erkend, werden in een vorig artikel toegelicht¹⁾. Aan de hand van het ontwerp-charter voor de wereldhandel en de werkgelegenheid bleek toen, dat verdragen, waarbij twee of meer staten overeenkomen een douane-unie in het leven te roepen, eerst door de I.T.O. op hun mérites zullen worden onderzocht, voordat deze landen aanspraak zullen kunnen maken op het overeengekomen uitzonderingsregiem voor tolunies. Nu de douane-overeenkomst tussen de „Benelux” van 5 September 1944 tijdens de conferentie van de voorbereidende commissie is erkend als „interim agreement” in de zin van artikel 42 van het ontwerp-charter, en bovendien op 1 Januari 1948 de tolgemeenschap in werking is getreden, is daarmee de douane-unie tussen de drie verbonden landen verwezenlijkt. De vraag, die in de volkenrechtelijke literatuur al zo dikwijls is gesteld, te weten of een douane-unie internationaalrechtelijk persoon is, zou thans wederom kunnen rijzen. Wij kunnen niet voorzien of zich omstandigheden zullen voordoen, die het stellen van deze vraag nodig zullen maken, m.a.w. of

¹⁾ Zie: „Enige internationaal-rechtelijke aspecten van douane-unies en het Handvest voor de wereldhandel en de werkgelegenheid” in „E.-S.B.” van 24 December 1947.

de praktische consequenties van het al dan niet zijn van rechtspersoonlijkheid in volkenrechtelijke zin bij de ontwikkeling van douane-unie tot economische unie en rol zullen spelen²⁾. In dit verband moge slechts worden opgemerkt, dat er een tendentie bestaat, de eerste etappe, die op 1 Januari 1948 is bereikt, niet als een bijzondere volkenrechtelijke figuur te beschouwen, maar deze eerst dan gecreëerd te achten, wanneer de laatste etappe van de *economische unie* bereikt zal zijn. Deze zienswijze komt zeker niet overeen met de leer en de practijk van het internationale recht. Bij deze is steeds het beslissende element de opheffing van de gemeenschappelijke tolgrenzen en vindt men ten aanzien van de vrije handel tussen de unie-staten nog vele nuances, zowel ten aanzien van de accijnzen, als ten aanzien van de verboden en beperkingen, terwijl bijv. het personenregiem, de belastingen en het verkeer worden beschouwd als aangelegenheden, die desverlangd in afzonderlijke verdragen kunnen worden geregeld. Een regeling daarvan, op voet van gelijkheid met de eigen onderdanen, komt dan ook in vele handels- of vestigingsverdragen reeds voor, zonder dat daarmee nog een economische unie tot stand komt. Welhaast zou men geneigd zijn te zeggen „what is in a name”, wanneer men aan de andere kant in de internationale rechtsliteratuur de onvolkomen douane-unies gelijkgesteld ziet met economische unies of allianties! Juister lijkt in ieder geval het standpunt, dat door een douane-unie in de verhouding van de deelnemende staten tot in andere landen een principiële wijziging intreedt en dat het deze is, die internationaalrechtelijke consequenties met zich brengt. Of de economische betrekkingen tussen de uniestaten zich dientengevolge zo zullen verinnigen, dat men van een economische unie tussen hen kan spreken, brengt in wezen geen verandering meer in de verhouding van de douane-unie tot het buitenland.

Is „Benelux” volkenrechtssubject?

De auteurs van het volkenrecht zijn vrijwel eenparig van oordeel, dat een douane-unie geen volkenrechtssubject is. Dit oordeel wordt gemotiveerd door het ontbreken van organen, die voor het gehele tolgebied bindende rechtsregels kunnen uitvaardigen, terwijl evenmin de bevoegdheid tot het aangaan van handelsverdragen aan de Unie als zodanig toekomt. Als uitzondering, die deze regel bevestigt, wordt dan aangehaald de „Zollverein” van 1867. Deze kende wel een „Zollparlement” en een „Zollbunds-rat” en de handelsverdragen werden *namens de tolunie* door Pruisen gesloten. Zelfs deze uitzondering moet wellicht van minder betekenis worden beschouwd in het licht van de politieke inslag van de „Zollverein”, die als de onmiddellijke voorloper van de Bondsstaat kan worden beschouwd. Dat overigens het verschil groot zou zijn met de bevoegdheid, die aan Pruisen ook vóór 1867 krachtens de eerdere tolunieoverdragen toekwam, om *namens de andere unieleiden* handelsverdragen af te sluiten, mag aan de hand van de *practijk* worden betwijfeld³⁾. Voor het internationale recht, dat de betrekkingen tussen douane-unies en andere staten beheerst, is het antwoord op de vraag, of de unie een zelfstandige volkenrechtspersoon is, inderdaad afhankelijk van dergelijke juridische nuances. Wij zien dan, dat zelfs daar, waar geen eigenlijke *tolunie*, doch een *aansluiting* bij het tolgebied van een andere staat is tot stand gekomen, de handelsverdragen met andere staten niet automatisch voor het verruimde

²⁾ Zie hieronder n.a.v. het lidmaatschap van de I.T.O.

³⁾ Hoe gecompliceerd ook toen al deze quaestie was en hoe angstvallig men de soevereiniteit van de delen van de „Zollverein”, althans formeel, ontzag, moge bijv. blijken uit de preambule van het door Pruisen met Frankrijk op 2 Augustus 1862 gesloten handelsverdrag: „S. M. le Roi de Prusse agissant tant en Son nom et pour les autres Pays et parties de Pays souverains compris dans Son système de douanes et d'impôts, savoir Luxembourg, qu'au nom des autres membres de l'Association de douane et de commerce Allemande (Zollverein) et les Etats formant l'Association de douane et de commerce de Thuringe”, etc.

tolgebied gelden⁴). En om thans ter vergelijking het voornaamste verdrag, dat tussen België en Luxemburg van 23 Juli 1921, aan te halen, hier zou artikel 5 de theoretici van het volkenrecht in verlegenheid hebben kunnen brengen. Daar staat toch te lezen: „Les futurs traités, de commerce et accords économiques seront conclus par la Belgique au nom de l'Union douanière”. In de praktijk daarentegen sluit de Koning der Belgen deze verdragen niet namens de Unie, maar „agissant tant en Son Nom qu' au nom de S.A. la Grande Duchesse de Luxembourg, en vertu d'accords existants”. Omtrent de handelsbetrekkingen van de „Benelux” met andere staten leert ons het verdrag van 5 September 1944 slechts, dat er een Raad voor de Handelsverdragen zal zijn, die „zoveel mogelijk overeenstemming verzekert tussen de bepalingen betreffende de betrekkingen overeengekomen met derde Staten”⁵). Voorts zijn de zowel bij het Belgisch-Luxemburgse unieverdrag als bij dat van „Benelux” ingestelde raden geen organen in de zin als bovenbedoeld, daar zij uitsluitend als adviseurs van de uniëstaten optreden.

Moet „Benelux” dan beschouwd worden als een eenvoudige administratieve unie, of, zoals enige volkenrechtshouders zelfs menen, als een ruim soort handelsverdrag worden opgevat? Als administratieve unie zou zij wel op rechtspersoonlijkheid volgens het civiele recht aanspraak maken. Wij geloven, dat het ongeschreven internationale recht zich sneller ontwikkelt dan wij geneigd zijn te erkennen. Met M. Pilotti⁶) geloven wij, dat een douane-unie „capacité internationale” kan hebben en dat dit slechts afhangt van de wil van de betrokken staten, zoals deze in hun verdragen met andere landen wordt gemanifesteerd. Dat het hier geenszins gaat om een theoretisch vraagstuk, is duidelijk. Elk handelsverdrag, dat één van de unieleiden sluit, heeft directe gevolgen voor de andere leden van de unie, en de andere staten, die hun handelsbetrekkingen met één van de unieleiden willen regelen, moeten dit doen ten aanzien van de gehele unie. Dit is onmiddellijk gebleken bij de grootscheepse tariefonderhandelingen in Genève, zoals thans verrat in het „General agreement on tariffs and trade”. De vraag, of „Benelux” „capacité internationale” wenst te bezitten, moet uiteraard worden gecombineerd met de vraag, of andere landen „Benelux” in die „capacité erkennen”, aangezien elk ontstaan van een nieuw volkenrechtssubject als zodanig moet worden erkend. Ook dit is geen grauwe theorie, maar door een interessante bepaling van het Handvest voor de wereldhandel en de werkgelegenheid een actueel en zeer praktisch vraagstuk geworden. In de voorgestelde bepalingen (er zijn twee alternatieve) betreffende de samenstelling van de „Executive Board” van de I.T.O. hangt de vertegenwoordiging van België, Luxemburg en Nederland af van hun beslissing ten aanzien van het optreden als eenheid of niet: „should these States desire to be represented as a unit”, dan behoort hun vertegenwoordiger tot de voor 3 jaren aangewezen leden van de raad. Zo neen, dan is de aanwijzing een andere en kan in het ene alternatieve voorstel, naast België of Nederland nog Luxemburg gekozen worden. Overigens is dit punt in verband met stemrecht wellicht nog van betekenis.

Wenselijkheid van een Statuut voor „Benelux”-douane-unie.

Zoals wij in een vorig artikel vermeldden, zijn de ver-

⁴) Volgens het verdrag van 29 Maart 1923 werd Liechtenstein een deel van het Zwitserse tolgebied en kreeg het ten aanzien van de onderwerpen in dit verdrag geregeld, een zelfde rechtspositie als de Zwitserse kantons. Toch luidt het bijv. in een handelsverdrag van 1936 met Bulgarije nog, dat „volgens de douane-unie overeenkomst dit verdrag eveneens van toepassing zal zijn op het grondgebied van het Vorstendom Liechtenstein”.

⁵) Het valt niet aan te nemen, dat „overeengekomen” alleen zou slaan op de bestaande handelsverdragen e.d., noch dat het overleg van de Raad beperkt zou zijn tot ontwerp-verdragen. Het nauwe contact der drie landen op het gebied van de handelspolitiek (tariefonderhandelingen te Genève!) bewijst het tegendeel.

⁶) Pilotti (M.), Les unions d'états. Cours de l'Académie de droit international, La Haye, 1928, Paris (Hachette) 1929, blz. 481.

schillende unieverdragen of ontwerp-unieverdragen uit het verleden voor de beoordeling van het begrip douane-unie nog steeds van betekenis. Het komt ons voor, dat om tweeërlei redenen de wenselijkheid bestaat, dat ook de douane-unie tussen onze drie landen een meer bij de typische vormen van douane-unieverdragen aansluitend statuut ontvangt. In de eerste plaats, omdat dit een voorbeeld moge worden vooreventuele andere tolunies in de Europese sfeer. Hierdoor zou en de quaestie van de aansluiting en — voor de door andere Europese landen nog te sluiten douane-unies — de procedure ingevolge het wereldhandvest vergemakkelijkt worden. En in de tweede plaats vooral om uitdrukking te geven aan de bijzondere betekenis van de samenwerking tussen de drie landen en aan deze een passende vorm te geven. Men moet de stimulerende werking van een dergelijk statuut, waarin de *beginnselen* van de internationale samenwerking zijn vervat, vooral niet te gering schatten. En nu komt het voor, dat het verdrag van 5 September 1944 — om verklaarbare redenen: geen hoogdravende sfeer in oorlogstijd — wel zeer weinig op de verbeelding werkt en in dat opzicht achterstaat bij vroegere unieverdragen. Al zal een en ander wel verband houden met wat boven werd opgemerkt over douane-unie/economische unie en met onze zin voor bescheidenheid en geleidelijkheid, de snelle ontwikkeling van de omstandigheden en de leiding van „Benelux” in het Europese tolunievraagstuk doen de wenselijkheid van een statuut thans in een ander licht verschijnen. Ook overigens zou het in grote lijnen in overeenstemming brengen van het Benelux-statuut met dat van de Belgisch-Luxemburgse unie, dat tot het type douane-unieverdrag behoort, in de rede liggen. Daarin zal dan de verwezenlijkte eenheid van het douane-gebied van „Benelux” als uitgangspunt gelden en zullen achtereenvolgens de consequenties daarvan zowel voor de administratieve als ook de handelsbetrekkingen tussen de drie landen statutair worden vastgelegd. De administratieve regels zullen betrekking hebben op het beheer van de douane en de verdeling van de douaneinkomsten, tenzij deze voorlopig nog gescheiden moeten blijven, en verder op de organen van de tolunie. Deze laatsgenoemde materie hangt uiteraard samen met de regeling, die door het statuut zal worden getroffen voor het vraagstuk van de handelsbetrekkingen met andere landen, waarover wij boven schreven. Wel moge reeds nu worden opgemerkt, dat het verdrag van 5 September 1944 op het stuk van de organen voor de behoefte, die op 1 Januari jl. met de inwerkingtreding van de tolgemeenschap is ontstaan, eensdeels te veel, anderdeels te weinig zal blijken te bevatten. Als „working agreement” heeft het verdrag voor een deel uitgewerkt. Voor de douane-unie past nu een organische opbouw. Daarenboven zal in het statuut naast een semi-wetgevend en een uitvoerend (administratief) orgaan een scheidsrechterlijk orgaan niet mogen ontbreken. Andere wezenlijke elementen, die in het statuut waren op te nemen, betreffen de (langere) duur van het verdrag (zie de voorwaarde gesteld in art. 42 van het ontwerp-charter voor de wereldhandel) alsmede, met het oog op de bevordering van een Europese tolunie, de mogelijkheid van toetreding door andere landen of tolunies. Welke materies verder nog in het statuut regeling zouden moeten vinden, zal afhangen van de beslissing, welke bestaande economische verdragen tussen Nederland en België/Luxemburg daarin zullen worden verwerkt. Een reserve, voorkomende in het vestigings- en arbeidsverdrag tussen Nederland en België (niet voor Luxemburg gesloten) van 20 Januari 1933/7 Januari 1936, lijkt anders na de totstandkoming van de douane-unie „Benelux” bezwaarlijk houdbaar⁷). Tenslotte blijft het

⁷) Artikel 22 luidt: „Het genot van de voordelen, die een van de hoge verdragsluitende partijen op grond van een economische unie aan een derde land heeft verleend of mocht verlenen, zal door de andere Partij niet uit hoofde van dit verdrag kunnen worden gevorderd”.

punt van de overzeese gebiedsdelen van beide landen, die geen deel uitmaken van de douane-unie „Benelux”, een open vraag. De mededelingen, onlangs daarover gedaan door de Belgische Minister van Buitenlandse Handel, verdienen in dit verband de aandacht. Krachtens het ontwerp-charter voor de wereldhandel (art. 16, 6 en annexe C) is uitsluitend de handhaving van een op 1 Juli 1939 bestaande voorkeursbehandeling voor koloniale import in het Benelux-douanegebied toegestaan⁸⁾.

's-Gravenhage.

Dr J. L. F. VAN ESSEN.

⁸⁾ Historisch interessant is, dat Nederland, dat principieel niet afwijkt van de opendeur-politiek in Indië, één maal een uitzondering daarop maakte en wel juist in het handelsverdrag met België van 12 Mei 1863, waarin, van de meestbegunstiging aan België verleend, werden uitgesloten de „*favours spéciales accordées ou à accorder par la suite dans les colonies néerlandaises des Indes orientales aux nations asiatiques de l'Archipel oriental, pour l'importation des produits de leur sol et de leur industrie, ou pour leurs exportations*”!

EEN NATIONALE WINST- EN VERLIES- REKENING NOODZAKELIJK.

In zijn artikel „Erop of eronder” in de „E.-S.B.” van 24 December zegt Mr H. F. van Leeuwen, dat Nederland in 1947 boven zijn stand heeft geleefd. En ook dat „vaststaat, dat tegenover de „overspending” maar zeer gedeeltelijk blijvende waarden staan, en dat een groot deel in de consumptie is vervlogen”.

Mr van Leeuwen neemt dit blijkbaar als een axioma aan en gaat direct over tot een beschouwing over de middelen om dit euvel te bestrijden. Het komt mij voor, dat het wenselijk, ja noodzakelijk, ware, eerst het bewijs te leveren van de juistheid van dit uitgangspunt; en — zo mogelijk — bovendien aan te geven, *in welke mate* Nederland „boven zijn stand leeft”.

Mijn bedoeling is niet critiek te leveren op de conclusies en aanbevelingen, waartoe Mr van Leeuwen komt. Mijn bezwaar is, dat dergelijke verstrekkende maatregelen gebaseerd behoren te zijn op betrouwbaar feitenmateriaal. Het gaat er mij hier in hoofdzaak om er op te wijzen, dat wij niet beschikken over een apparaat om vast te stellen of, en zo ja, in welke mate wij gezamenlijk boven onze stand leven. Wij beschikken over een grote massa statistische gegevens, maar deze zijn alle fragmentarisch en leiden niet tot een totale, een integrale visie op onze economische situatie.

Wij moeten er met alle kracht naar streven daaromtrent actuele en betrouwbare periodieke gegevens te verkrijgen.

Actueel, d.w.z. enkele maanden na afloop van een jaar en op de duur zelfs enkele weken na afloop van elke maand.

Betrouwbaar, d.w.z. volgens gezonde administratieve beginselen.

Wanneer het mogelijk is in onze ondernemingen en bedrijven, ook in de allergrootste, iedere maand en met een vertraging van slechts enkele weken, met voldoende exactheid te zeggen of de inkomsten uit de lopende productie groter zijn geweest dan de kosten daarvan, dan moet dit — mutatis mutandis — ook mogelijk zijn voor de volkshuishouding als geheel.

In de administratie der bedrijven lost men vraagstukken op van principieel dezelfde aard als waarom het gaat voor de volkshuishouding als geheel. Ik noem er hier enkele. Welk deel van de lopende uitgaven heeft het karakter van nieuwe investering, of van herstel van schade, direct of indirect door de oorlog geleden? En omgekeerd, welk bedrag aan afschrijving op kapitaalgoederen moet worden toegevoegd aan de uitgaven om de kosten der lopende productie te krijgen?

Mr van Leeuwen zegt, dat er „een gewin is aan ons productie-apparaat en herstel van vermogensbestanddelen op velerlei gebied”. Maar hij slaat de grootte hiervan niet hoog aan. Ik vermoed, dat deze mening hoofdzakelijk op

„feeling” berust. En dus kan ik mij voorstellen, dat er andere — precies tegenovergestelde — meningen zijn van hen, die dit allerwegen zichtbare herstel van het productie-apparaat veel hoger aanslaan.

Een ding is zeker, nl. dat wij het niet weten. En dat wij ook niet weten, welk deel van dit herstel aan eigen productie te danken is en welk deel aan inkopen in het buitenland¹⁾.

Alleen een balans der Nederlandse volkshuishouding kan hier uitsluitel geven. Door periodieke vergelijking van het totale nationale vermogen en van de diverse bestanddelen daarvan zullen deze vragen met voldoende graad van betrouwbaarheid kunnen worden beantwoord.

En daarop aansluitend moet worden verschaft een *winst- en verliesrekening* van onze nationale activiteit, doelmatig gerubriceerd en gedetailleerd, opdat wij kunnen zien waar, in welke sector, maatregelen tot verbetering moeten worden genomen.

Hoe dit moet gebeuren, hoe men daarbij op efficiënte wijze te werk zou moeten gaan om te voorkomen, dat het ambtelijk apparaat te sterk zou worden uitgebreid, laat ik buiten beschouwing. Naar mijn mening is het zeker mogelijk, vooral indien men gebruik maakt van de ervaring, in de administratie der bedrijven verkregen. Ook indien de kosten zouden toenemen, moet men er niet voor terugschrikken. Dit apparaat is het kompas, waarop men moet zeilen; men kan er eenvoudig niet buiten.

Het zou m.i. van een enorme psychologische betekenis zijn, indien het Nederlandse volk, ondernemers zowel als arbeiders, het vertrouwen zouden krijgen, dat de door de Regering genomen maatregelen gebaseerd waren op een integraal inzicht in de reële positie onzer volkshuishouding.

Eindhoven.

M. J. VAN DER PLOEG.

¹⁾ Dit blijkt ook duidelijk uit het artikel: „De economische ontwikkeling in Nederland”, in het „Economisch-Statistisch Kwartalbericht” van December 1947.

EEN VERGETEN ASPECT.

De redactie verleent gaarne plaatsruimte aan het volgende:

De actie van de Nationale Monumentencommissie, waarover men alom in de dagbladen kan lezen, trekt in de eerste plaats de aandacht, omdat ons volk hier wordt uitgenodigd op grote schaal bij te dragen voor het stichten van een centraal nationaal monument op het Damplantsoen en van nog andere in den lande op te richten monumenten. Nu zijn wij Nederlanders nooit zeer sterk geweest in het stichten van gedenktekens, die de lof van een roemrijk voorgelacht verkondigden. Onze afkeer van uiterlijk vertoon is hiervan vermoedelijk wel de voornaamste oorzaak. Tot voor kort dachten wij ook, dat ons volk weinig begrip had voor heroïek. Deze mening is echter in de oorlog niet juist gebleken. Hoezeer ook de na-oorlogse ontwikkeling onze verzetsjaren op de achtergrond dreigt te dringen, het ondergrondse en bovengrondse verzet tegen de onderdrukker heeft toch wel voldoende aangetoond, dat de heroïek aan het Nederlandse volkskarakter niet vreemd is, mits ze maar in het kleed der nuchterheid gehuld blijft.

Niettemin is er alle aanleiding de aandacht te vestigen op het verderliggende doel, dat de Nationale Monumentencommissie zich zelf en ons heeft gesteld. De bijeen te brengen gelden zullen slechts voor een gedeelte worden gebruikt voor het monument, respectievelijk de monumenten, doch voor een ander en naar wij hopen veel groter deel voor het lenigen van de zorgen der nagelaten betrekkingen van de slachtoffers uit deze tijd. Het is ook in dit tweede doel, dat het verlangen van velen van ons om zich te kwijten van een eretaak, vorm heeft gevonden.

Wanneer deze hulpverlening slaagt — en zij behoort ten volle te slagen — wordt daarmee echter meer gedaan

dan het kwijten van een eenvoudige plicht tegenover degenen, die terwille van ons allen in nood zijn geraakt. Er is aan deze zaak ook een aspect verbonden, dat wel eens vergeten wordt, n.l. dat van de zorg voor onze volkskracht. Wanneer één ding duidelijk is geworden in de moeilijke omstandigheden van dit ogenblik, dan is het wel, dat ons volk zich slechts met uiterste inspanning kan verheffen uit de zorgelijke toestand, waarin het zich bevindt. Daarvoor is het nodig, dat ieder van ons het uiterste geeft, waarover hij beschikt, en dat wij het jonge geslacht zo zullen opvoeden, dat het zijn mogelijkheden ten volle kan ontplooiën ten bate van het geheel. Armoede en zorg nu brengen mede, dat de achtergebleven kinderen van onze oorlogsslachtoffers niet de opleiding ontvangen, die bij hun bekwaamheden past. Het gezin, dat in financiële moeilijkheden verkeert, volstaat ermee de kinderen het hoogst nodige te geven. Op die manier blijven latente mogelijkheden ongebruikt en doet men niet alleen een aantal jonge mensen onrecht aan, maar schaadt men ook de volkskracht, die wij ook in de periode van rijpheid dezer jonge mensen nog zo bitter nodig zullen hebben.

Het doet pijn een gezin te zien declasseren, omdat het onvoldoende verzorgd achterblijft. Deze declassering te voorkomen is echter alleen niet een zaak van medelijden of rechtvaardigheid, maar ook van een juist gevoelde verantwoordelijkheid voor de toekomst van ons volk. Wij kunnen ons eenvoudig niet veroorloven in de komende jaren krachten ongebruikt te laten en zullen daarom ook voor de kinderen der oorlogsslachtoffers de mogelijkheden moeten scheppen voor hun vorming en studie op het niveau, waartoe zij in staat zijn.

De actie van de Nationale Monumentencommissie kan pas volledig geslaagd heten, wanneer over enige tijd niemand in Nederland meer landgenoten kan aanwijzen, die, omdat hun natuurlijke verzorger hun in oorlogstijd ontviel, achterstaan bij degenen, wie deze smart bleef bespaard.

Dan zal een onopvallend, doch zeker niet minder indrukwekkend monument zijn verzezen, dat het beste bewijs levert van onze dankbaarheid jegens de gevallenen. - 's-Gravenhage. Prof. Dr P. KUIN

AANTEKENINGEN.

EEN AANVAL OP DE GOEDKOOP-GELDPOLITIEK.

De politiek van het goedkope geld wordt in „The Commercial and Financial Chronicle” van 18 December jl. door Dr L. Albert Hahn aan een scherpe critiek onderworpen. Men moet, aldus Hahn, in een wereld, die in het teken van de inflatie staat, de motivering van de goedkoop-geldpolitiek niet zoeken in de noodzaak tot bestrijding van werkloosheid. Goedkoop-geldpolitiek wordt gepropageerd, omdat daarmee, naar het schijnt, een snelle verlaging van de op de staatsfinanciën drukkende rentelast en een in evenwicht brengen van de staatsbegroting zonder het opleggen van hogere belastingen mogelijk worden; soms wordt deze politiek ook voorgestaan op grond van overwegingen van sociale rechtvaardigheid.

Volgens Dr Hahn is echter het nut van goedkoop-geldpolitiek in inflatietijd volkomen illusoir, en wel voornamelijk in verband met tal van nadelige begeleidingsverschijnselen.

In de eerste plaats zal, bij sterke credietvraag, de rentestand niet lang laag blijven, tenzij de hoeveelheid geld in omloop wordt vergroot. Dit laatste heeft in een inflationaire situatie een onmiddellijke invloed op het prijspeil. Dit is één der belangrijke grondslagen, aldus Hahn, van de huidige inflatie in de meeste Europese landen. „The illusion permits that one can go into the water of such an inflationary policy without getting wet by inflation”.

Deze illusie geeft aanleiding tot het ontstaan van tal van andere illusies. De eerste hiervan is, dat de economisch zwakkere bevolkingsgroepen tegen de gevolgen

der inflatie kunnen worden beschermd door een systeem van prijsbeheersing; men vergeet hierbij, dat het gaat om correctie van de fundamentele fout, en het resultaat is het ontstaan van de zwarte markt. De tweede is, dat prijsmaxima geen invloed hebben op de omvang en de aard der productie. Het is duidelijk, mede op grond van in de Verenigde Staten met de O.P.A. opgedane ervaringen — aldus Hahn —, dat het economisch leven bij stijgende kosten en gefixeerde prijzen onmogelijk kan functioneren. Een volgende illusie is, dat, op langere termijn, het geld zijn functie van productiestimulering kan vervullen, wanneer een rantsoeneringssysteem het van zijn ongelimiteerde koopkracht heeft beroofd. Bij rantsoenering betekent „meer geld” niet „meer goederen”, doch op zijn hoogst „meer besparingen”. Besparingen zijn nu nauwelijks te verwachten, wanneer de bevolking een lage levensstandaard heeft en dientengevolge meer belangstelling heeft voor het heden dan voor de toekomst, terwijl bovendien de vrees bestaat, dat besparingen de kans lopen in de toekomst in waarde te dalen. Tevens wordt, indien meer geld niet identiek is met meer goederen, de arbeidsproductiviteit nadelig beïnvloed.

Veelal wordt, aldus schrijver, niet ingezien, dat een dergelijke ontwikkeling te wijten is aan de fundamentele illusie, dat schaarste aan kapitaal in een arm land kan worden verdoezeld door een lage rentestand. Evenals dat bij individuen het geval is, dient bij volkeren armoede zich te manifesteren in de omstandigheid, dat geld slechts beschikbaar is voor de meest dringende behoeften.

Dr Hahn wijst erop, dat dit laatste niet betekent, dat alle problemen van economisch herstel in de Europese landen z.i. geheel kunnen worden opgelost door een gezonde monetaire politiek. Wel vormt een dergelijke politiek een essentiële voorwaarde voor herstel. Ook is hij niet de opvatting toegedaan, dat alleen al een stijging van de rentestand effectief zou zijn (hoewel effectiever dan de meeste theoretici thans veronderstellen); additionele maatregelen ter absorbering en verwijdering der opgestuwde inflationaire krachten dienen eveneens te worden genomen.

Inflatie roept inmiddels ook internationale repercussies in het leven. Zij leidt tot stijgende koersen van de valuta van die landen, die een conservatiever monetair beleid voeren, resp. kunnen voeren door hun betere economische omstandigheden. Zijn de wisselkoersen gestabiliseerd, dan leidt inflatie enerzijds tot het ontstaan van zwarte markten in goud en valuta, anderzijds tot een in sterke mate passieve handels- en betalingsbalans t.o.v. „sound-currency countries”.

Dit leidt, zegt Hahn, tot de illusie, dat men de passiviteit van de handels- en betalingsbalans niet in eigen hand heeft¹⁾. Reeds Ricardo vergeleek, thans ongeveer 130 jaar geleden, de poging om tekorten op de betalingsbalans te dekken door aankoop of lenen van goud of valuta met het gieten van water in het vat der Danaïden. Onderdeel van deze illusie is het slagwoord „dollarschaarste”. In Engeland bijv. is de dollar in laatste instantie „schaars”, omdat het voor Engeland gemakkelijk is om naar „soft currency”-landen te exporteren, en moeilijk om vandaar te importeren. Dat dit laatste moeilijk is, vloeit voort uit het feit, dat de prijs van „hard currency” uitgedrukt in binnenlandse valuta te laag is, zodat de import uit „hard currency”-landen wordt gestimuleerd, de export daarheen belemmerd. De bewering, dat een bepaalde valuta schaars is, berust op het zien van economische verschijnselen en hun geïsoleerdheid en niet in hun causale samenhang.

Nodig is een stringente monetaire en fiscale politiek. Belastingen moeten worden verhoogd, lonen en uitgekeerde winsten moeten laag genoeg zijn om de grotere rentelast te kunnen dragen. Kunnen dergelijke offers niet worden

¹⁾ Vgl. „Sluitende begroting — sluitende betalingsbalans” door Prof. Dr Ir J. Goudriaan in „E.-S.B.” van 7 Januari jl., blz. 6.

gevraagd, dan moet worden uitgezien naar hulp van het buitenland. Men moet echter niet van „dollarschaarste” spreken, voordat men heeft getracht binnenslands het aanbod van kapitaal te vergroten en de vraag ernaar te verkleinen door een hogere rentestand, teneinde een betalingsbalanscrisis — die in werkelijkheid een „inflatiecrisis” is — te vermijden.

Er is, in verband met de „dollarschaarste”, nog een illusie, de „non-devaluation”-illusie. Op zich zelf zou devaluatie voor de Europese landen in geen enkel opzicht nuttig zijn; de operatie zou telkens weer herhaald moeten worden, tenzij een krachtige monetaire hervorming ter aanvulling wordt doorgevoerd. Hahn wijst in dit verband op de z.i. gebrekkige functionering van het Internationale Monetaire Fonds: de wisselkoersen zijn thans gestabiliseerd maar juist daardoor krimpt de internationale handel in en gaat hij steeds meer in de richting van het bilateralisme.

HET EINDE VAN HET ULTRA-GOEDKOPE GELD IN ENGELAND.

Engeland is niet alleen het land waar, in 1932, de goedkoop-geldpolitiek het eerst werd toegepast; het is tevens het land waar na de oorlog een lager renteniveau werd nagestreefd dan men in andere landen, welke deze politiek volgden, doelmatig achtte.

Het Britse Ministerie van Financiën wenste de rentevoet voor langlopende staatsleningen n.l. op $2\frac{1}{2}$ pCt te brengen en te handhaven. Het eerste gelukte; het tweede is thans mislukt.

Reeds eerder heeft Engeland in haar financiële geschiedenis een periode gekend, waarin de lange rentevoet zich op een niveau van $2\frac{1}{2}$ pCt bewoog, n.l. in de negentiger jaren der vorige eeuw. De naam van de toenmalige Minister van Financiën Goschen geniet hierdoor thans nog zekere bekendheid. Dr Dalton, die deze functie van midden 1945 tot November 1947 bekleedde en de drijvende kracht der na-oorlogse goedkoop-geldcampagne, werd op grond hiervan wel de „tweede Goschen” genoemd.

De ultra-goedkoopgeldpolitiek, na 1945 gevoerd, heeft het politieke einde van haar verdediger niet lang overleefd. Half November 1947 nam Dr Dalton ontslag als Minister; begin Januari 1948 werd 3 pCt officieel door de Regering als heersende rentevoet voor langlopende overheidsobligaties erkend.

Een terugblik op de doeleinden, de doorvoering en het einde van de rentestand van $2\frac{1}{2}$ pCt is thans mogelijk. De motieven voor het introduceren ervan waren gelegen in het verlangen naar vermindering van de druk van de enorme staatsschuld op het budget (Engeland kent in tegenstelling met andere landen na de oorlog geen heffingen ineens), doch daarnaast ook in sociaal-politieke factoren, als de wens om de arbeidsloze inkomens te verlagen.

Voor het doorzetten van deze politiek was in Engeland evenzeer de hoofvoorwaarde aanwezig als elders, n.l. de grote macht van de Overheid op de geld- en kapitaalmarkt. Het stelsel van prijsbeheersing en rantsoenering, de onmogelijkheid van kapitaalvlucht en aanvankelijk het geldverruimend effect van het toen bestaande budgettekort, dit alles waren factoren, welke het doorvoeren ervan in Engeland ook na de oorlog vergemakkelijkten.

Het middel om de beleggers er toe te brengen met de lagere rente genoegen te nemen, heeft van het begin af aan bestaan in het aanbieden van geld door de Overheid aan diegenen, die niet met een conversie meegingen of die hun overheidsobligaties wensten te verkopen.

Op deze wijze werd een koersdaling, d.w.z. een rentestijging, voorkomen. Het hiervoor benodigde geld verkrijgt de Staat door het onderbrengen van overheids-papier bij de banken, dus door geldcreatie.

Het is duidelijk, dat deze geldschepping alleen nodig is,

indien het publiek weigert te converteren, of indien het zijn obligaties verkoopt. Doen de laatste verschijnselen zich niet voor — en dit hoopt de Overheid — dan treedt dus door de goedkoop-geldpolitiek geen geldvermeerdering op.

Het opmerkelijke is nu, dat de weerstand der Engelse beleggers tegen een rentedaling van 3 tot $2\frac{1}{2}$ pCt enorm veel groter is gebleken dan bij de renteverlagingen van 4 of $3\frac{1}{2}$ pCt tot 3 pCt., welke in de laatste 15 jaar plaatsvonden, ooit het geval was geweest. Grote groepen beleggers hielden hun vermogen liever langdurig onbelegd, d.w.z. vrijwel renteloos, dan dat zij het in $2\frac{1}{2}$ pCt overheidspapier belegden. Door deze omstandigheid was hier dus inderdaad geldcreatie nodig om de beoogde rentedaling effectief te maken en te houden. De vorige Minister van Financiën zag hierin echter volstrekt geen aanleiding tot toegeven. Een proces van monetisatie van de staatsschuld vond plaats; een groeiend gedeelte van de Engelse overheidsschuld kwam tengevolge van steunaankopen ter beurze en het opnemen van bij conversies ongeplaatst gebleven gedeelten van leningen bij overheidsinstanties terecht: hiertegenover steeg bij de banken ondergebrachte overheidsschuld.

Over de gevaren van deze ontwikkeling, speciaal t.a.v. de grotere gelddoeveelheid, welke de vroegere beleggers in overheidsobligaties of degenen van wie zij andere beleggingen kochten, aldus in handen kregen, heeft steeds meningsverschillen bestaan.

Door Minister Dalton werd dit gevaar, vnl. bestaande in de kans van het doorwerken van dit meerdere geld op het loon- en prijsniveau, vrijwel nihil geacht. Als andere uiterste hoort men hiertegenover van beleggerszijde vaak de mening verkondigen, dat goedkoop geld en inflatie vrijwel synoniem zijn.

De Engelse „Economist” van 10 Januari jl. is blijkens een artikel getiteld „Cheap Money Epilogue” van mening, dat de offers, welke het tijdelijke succes van het ultra-goedkope geld geveerd heeft, een te hoge prijs hebben gevormd voor de weinige bereikte voordelen (n.l. het goedkoper lenen door Staat en lagere publiekrechtelijke lichamen). Het vergroten van de gelddoeveelheid, i.c. der bankdeposito's, betekende het onnodig ophopen van brandstof voor de na-oorlogsinflatie, aldus dit blad.

De $2\frac{1}{2}$ pCt politiek had vooral in 1946 succes. In de tweede helft van 1947 stuitte zij op grote weerstanden; in deze periode ontstond een strijd met wisselend succes tussen beleggers en Kanselier waarin de laatste juist op het ogenblik van zijn aftreden weer enigszins aan de winnende hand was. Nadien heeft Sir Stafford Cripps echter naar alle waarschijnlijkheid de politiek van zijn voorganger niet langer met de uiterst mogelijk krachtsinspanning voortgezet. Door de nieuwe Minister zijn tot dusverre nog slechts weinig uitspraken over het goedkope geld gedaan. De kans wordt niet groot geacht, dat hij zijn plannen op het gebied van planning in de reële sfeer zal laten bemoeilijken door overwinningen, gebaseerd op de politiek van zijn voorganger.

De geschiedenis van de $2\frac{1}{2}$ pCt periode wordt geïllustreerd door de onderstaande aan „The Economist” ontleende rendementen op $2\frac{1}{2}$ pCt Consols — de index voor de Engelse lange rentestand — op enige van haar hoogten en dieptepunten.

7 September 1945,	vooravond van de spaar-	
	campagne	2,84 pCt
14 November 1946,	hoogtepunt van het goed-	
	kope geld	2,52 pCt
24 Maart 1947,	brandstofcrisis	2,70 pCt
13 Augustus 1947,	dollarcrisis	3,10 pCt
10 November 1947,	optreden van de nieuwe	
	kanselier	2,81 pCt
7 Januari 1948,	emissie Transport-stock..	3,05 pCt

De ontwikkeling van de lange rentestand in het einde

van 1947 was van groot belang, omdat reeds geruime tijd geleden was bepaald, dat aandeelhouders van de per 1 Januari 1948 te nationaliseren spoorwegen zouden worden schadeloos gesteld door uitkering van langlopende staatsleningen met een rentevoet, als op die datum op de markt zou heersen. Reeds maanden verkeerde men in spanning, of de Overheid zou trachten de rentestand te drukken om de £ 1.000 miljoen grote Transport-lening tegen één rentevoet van 2½ pCt te kunnen plaatsén. Sir Stafford Cripps heeft zich hiervoor echter blijkbaar weinig moeite gegeven en 1 Januari werd geannonceerd, dat deze 30 tot 40 jaar lopende obligaties 3 pCt interest zouden dragen.

Een tweede opmerkelijk feit bewijst, dat deze koersverandering niet het karakter droeg van een door de nood afgedwongen tijdelijke concessie. Eveneens in begin Januari werd nl. door de Regering besloten, dat leningen aan gemeenten enz. verstrekt door het Overheidsfonds voor locale leningen, voortaan bij looptijden van langer dan 15 jaar een rente van 3 pCt zouden dragen, inplaats van 2½ pCt als tot dusverre. Ook hiermede werd een onderdeel van de ultra-goedkoopgeldpolitiek geliquideerd; het percentage van 2½ pCt was in Mei 1946 door Dr Dalton in het kader der renteverlaging ingesteld.

De koerswijziging op het gebied der rentepolitiek zal waarschijnlijk nog verdere consequenties meebrengen.

Volgens „The Financial Times” van 5 Januari 1948 was het een publiek geheim, dat het Savings-committee reeds tal van keren een beroep had gedaan op de Schatkist ter verhoging van de interest op Defence Bonds, waarvan de huidige 2½ pCt rentende serie niet populair is en onvoldoende aftrek vindt. Thans is hiervoor de weg open. Het blad ziet echter weinig aanleiding tot verhoging van de rente op saving-certificaten en van de inleggersrente der Postspaarsbank welke volgens oude traditie nog steeds 2½ pCt bedraagt.

Schaduwzijden ontbreken echter voor de beleggers bij de nieuwe koers hiernaast niet. Zij, die in 1946 inschreven op de langlopende Treasury Stock, hebben sindsdien een koersverlies van 18 punten geleden. Ook sommige discount-houses, welke grote portefeuilles overheidspapier hadden gevormd, hebben door rentestijging hierop reeds aanmerkelijke verliezen geleden.

De thans heersende rente van 3 pCt voor langlopende overheidsobligaties wordt door de grote beleggers, die op de markt voor goudgerande waarden overwegen, als voldoende beschouwd. Ook „The Economist” van 10 Januari beschouwt haar als redelijk en aanvaardbaar. De toekomst zal moeten leren of de nadelen, welke in Engeland het gevolg van het „ultra goedkope geld” waren, zullen verdwijnen, nu dit weer voor het „goedkope geld” heeft plaats gemaakt.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE HOOGCONJUNCTUUR IN DE VERENIGDE STATEN.

Bij het nagaan van de economische vooruitzichten van de Verenigde Staten voor 1948 komt The National City Bank of New York in haar jongste maandoverzicht tot de uitspraak, dat het moeilijk is in te zien, dat de algemene bedrijvigheid, zoals die thans bestaat en zo sterk wordt ondersteund door de vraag naar kapitaalgoederen zowel in het land zelf als in het buitenland, in de naaste toekomst veel kan veranderen. Zelfs indien deze vraag zou afnemen, zou de invloed op de productie, de werkgelegenheid en het inkomen een aanzienlijke „lag” vertonen. De ervaring in 1947 heeft geleerd, dat de consumptieve uitgaven groot zullen zijn, zolang de bedrijvigheid op een hoog peil ligt. Het aantal opdrachten; dat voor 1948 moest blijven overstaan, is zeer groot en de meeste industrieën schijnen — aldus het overzicht ¹⁾ — nog voor lange tijd een opgehoopte vraag naar alle mogelijke producten te moeten verwerken. Ook, het aantal

¹⁾ Zie ook: „The Financial Times” van 7 Januari jl.

afgesloten contracten in de bouwnijverheid — tezamen met de aanzienlijke woningbehoefte — wijst er op, dat de bouwbedrijvigheid in het komende jaar wederom groot zal zijn. Voorts bevinden zich de openbare nutsbedrijven en de olie-industrie midden in een expansieprogramma. De spoorwegen hebben dringend behoefte aan materiaal, de landbouwers aan machinerieën. En verder is er dan, zoals gezegd, de vraag van het buitenland en de grote waarschijnlijkheid, dat het exportsurplus, hoewel vermoedelijk kleiner dan in 1947, zeer groot zal blijven.

Algemeen wordt erkend, dat het zakenleven zich in een inflationaire hausse bevindt, zegt The National City Bank vervolgens; t.a.v. deze kwestie moet men zich twee dingen afvragen: 1°. zullen de ondernemingen voortgaan met schulden aan te gaan teneinde programma's van kapitaaluitgaven uit te voeren tegen de huidige hoge kosten?; 2°. zal er kapitaal en crediet beschikbaar zijn om de voortdurende vraag op het huidige niveau te financieren?

T.a.v. de eerste vraag merkt de bank op, dat „even though borrowings supplied out of savings do not add to the inflation it may be undesirable to carry them too far from the standpoint of prudent corporate management, which must keep an eye on the hazards of excessive debt in case conditions could change for the worse”. In zeer vele gevallen is de verhouding van de verplichtingen tot het eigen kapitaal aanzienlijk gewijzigd. Het is van belang, dat aan deze tendens zowel van de zijde van de geldgevers als van de geldnemers aandacht wordt geschonken.

De tweede kwestie is hiermede verwant. Een jaar geleden kon men zeggen, at de financiële situatie der ondernemingen zodanig was, dat zij als de belangrijkste weerstand tegen een recessie kon worden beschouwd. Thans zijn er veel ondernemingen met gedaalde liquiditeit en zwaardere schuldenlast. De markt ter verkrijging van nieuw kapitaal door verkoop van gewone of preferente aandelen is krap en ook de obligatiemarkt begint ongunstig te worden.

Het bankwezen staat sterk en is liquide, maar de banken hebben thans voor ongeveer \$ 7 milliard meer aan leningen uitstaan dan een jaar geleden, en — zo zegt het overzicht — „the Federal Reserve and Treasury authorities have made it clear that they believe the brakes should be put on further over all credit expansion”. Het ziet er dus naar uit, dat de kapitaalbehoeften in 1948 moeilijker te financieren zullen zijn dan in 1947. Hoeveel moeilijker hangt af van tal van factoren, waaronder de bereidheid van het publiek om te sparen en de politiek van de centrale bankautoriteiten.

Wat betreft het vraagstuk van de inflationaire druk, merkt de bank voorts op, dat het bedrijfsleven onder bovenmatige druk staat van de zijde van de vraag. Deze voortdurende druk, nadat „full employment” is bereikt, drijft de prijzen op, verhoogt de kosten en doet de efficiency verminderen. „It creates conditions under which waste, extravagance and inefficiency thrive and mistakes, miscalculations and speculative excesses develop”. Deze elementen van instabiliteit worden groter naarmate de inflatie voortschrijdt.

Wil het publiek bijdragen tot de stabilisatie — en uiteindelijk er beter aan toe zijn — dan moet het thans de kooplust zoveel mogelijk bedwingen, meer sparen en meehelpen het kapitaal verschaffen, dat de industrie zo dringend nodig heeft. Een dergelijke verantwoordelijkheid heeft ook de industrie. Haar kapitaalinvesteringen dragen evenzo bij tot de inflationaire druk als de consumptieve uitgaven dit doen. „In essence consumers and industries alike are trying to get through a gate all at once, and at a time when the passage is narrowed to make room for foreign aid”.

DE EXTERNE WAARDE VAN DE ROEBEL.

De inflationaire ontwikkeling in de Sovjet-Unie en de daarop gevolgde geldsanering van December jl. hebben

de „buitenwaarde” van de roebel volkomen onaangetast gelaten. Dat dit mogelijk is geweest, vloeit — aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 4 Januari jl. — voort uit de omstandigheid, dat voor de Russische autoriteiten de verhouding van het binnenlandse met het buitenlandse prijspeil geen probleem is; dit hangt samen met het staatsmonopolie voor de buitenlandse handel en de minieme omvang van het handelsverkeer met andere landen. Sinds Juli 1937 staat de roebel officieel genoteerd op basis van de verhouding $1 = 5,30$ roebel; het probleem der koopkrachtpariteit is in Rusland onbekend. Rekent men de Russische binnenlandse prijzen om tegen deze officiële koers, dan bereiken zij een fantastische hoogte. De Staat verkoopt echter zonder bezwaar Russische goederen tegen wereldmarktprijzen, omdat de aldus geleden verliezen worden goedge maakt door winsten bij verkoop van importgoederen op de binnenlandse markt. Het wisselkoersprobleem wordt dus teruggebracht tot een kwestie van interne verrekening.

In de praktijk sluit de Sovjet-Unie zijn internationale handelstransacties veelal af in dollars, soms ook in andere valuta (met bijv. Tsjechoslowakije in Tsjechische kronen); het bestaan der roebel als valuta wordt daarbij vrijwel genegeerd. Buitenlandse diplomaten in Moskou ontvangen de roebels, die zij nodig hebben, tegen een „diplomatieke prioriteitskoers”. Deze bedroeg tot aan de sanering 12 roebel per dollar en is thans vastgesteld op 8 roebel per dollar, „was von den in Moskau lebenden Diplomaten als eine schwere Beeinträchtigung empfunden wird”, aldus de „N.Z.Z.”.

POLEN ALS EXPORTEUR VAN STEENKOOI.

In aansluiting op een beschouwing over de Poolse steenkoolproductie en -export, eerder in dit blad opgenomen ¹⁾, wordt hier in het kort de betekenis van de steenkooluitvoer in de naaste toekomst geschetst aan de hand van nieuwe gegevens uit „The Times Review of Industry” van Januari 1948.

Zoals reeds werd vastgesteld, ondervond de Poolse steenkooluitvoer na het beëindigen der vijandelijkheden grote moeilijkheden in verband met de vernieling van spoorweglijnen, het gebrek aan rollend materiaal, de verwoesting van havens en ook door de behoeften van de binnenlandse markt, welke om onmiddellijke bevrediging vroegen. Ondanks al deze hindernissen werd in 1946 15 miljoen ton steenkool en cokes geëxporteerd en voor 1947 schat men de uitvoer op ongeveer 18,5 miljoen ton.

In de eerste zes maanden na de oorlog was de belangrijkste afnemer Rusland, omdat dit land zelf zorgde voor het rollend materiaal voor het vervoer over land, terwijl de uitvoer naar andere landen nog niet mogelijk was wegens de vernieling van de havens en het materiaalgebrek van Polen. Met het herstel van spoorwegen en havens en de uitbreiding van de handelsrelaties met andere Europese landen nam de uitvoer naar Rusland af. In 1947 was hij ongeveer $1\frac{1}{2}$ miljoen ton minder dan in 1946, of ten naaste bij 40 pCt van de $18\frac{1}{2}$ miljoen ton steenkool en cokes, die in totaal werden uitgevoerd.

In 1948 verwacht men een steenkool- en cokesuitvoer naar andere landen van Europa van ongeveer 25 miljoen ton, welke in opvolgende jaren vermoedelijk zal stijgen tot 35 miljoen ton, „until the markets are completely saturated”. Bovendien zal dit jaar 3 miljoen ton bruinkool en 125 miljoen kWh electriciteit worden uitgevoerd.

Volgens de schattingen, voorgelegd aan de Parijse conferentie over het Marshall-plan zullen de voornaamste exporteurs van steenkool in 1951 zijn: Groot-Brittannië met 30 miljoen ton, Duitsland met 34 miljoen ton en Polen met 40 miljoen ton. Het is duidelijk, dat de groei van de industrie in Europa, haar welvaart en haar

handelsbalans dus voor een belangrijk gedeelte afhankelijk zijn van de Poolse steenkoolleveranties.

In de jaren 1946—'49 zullen de Poolse steenkoolexporten het dollartekort van Europa kunnen verminderen met ongeveer \$ 1 miljoen. Polen verkoopt zijn steenkool in ruil voor andere grondstoffen en voor industriële producten, die het nodig heeft voor zijn wederopbouw en voor het opvoeren van het welvaartspeil van het land.

Rapporten van experts hebben aangetoond — zegt „The Times Review of Industry” —, dat ten koste van slechts geringe investeringen in de Poolse steenkoolindustrie de opbrengsten en de export-„targets” voor steenkool en cokes, zoals die zijn uitgestippeld voor 1949 en 1951, reeds eerder zouden kunnen worden bereikt.

Het hangt af van de beslissing van de daartoe bevoegde internationale lichamen, of Europa vlugger en goedkoper steenkool zal kunnen krijgen, of dat men de resultaten zal moeten afwachten van de kapitaalinvesteringen uit Polen's eigen beperkte bronnen.

De werkloosheid is in de meeste meer geïndustrialiseerde landen van de wereld gedurende 1947 gedaald, aldus het International Labour Office, dat in de afgelopen herfst een overzicht van 28 landen samenstelde. De indexcijfers voor de industriële werkgelegenheid vertoonden over 1946 eveneens een algemene verbetering. Nieuw-Zeeland vertoonde in 1947 de beste cijfers met slechts 86 geregistreerde werklozen op eind October vergeleken met 214 een jaar daarvoor. Deze cijfers (eind September) waren voor het Verenigd Koninkrijk resp. 260.000 en 400.000. Canada had eind Augustus jl. 73.000 werklozen, d.i. 1,4 pCt van de werkende bevolking, tegen 115.000 eind November 1946 en Australië 6.200 eind Juni, waardoor een geringe verbetering was ingetreden.

De Verenigde Staten hadden eind October jl. 1.687.000 werklozen (2,8 pCt van de werkende bevolking), vergeleken met een gemiddelde van 2.270.000 of 3,9 pCt voor 1946.

In West-Europa gaven m.n. Frankrijk en Nederland belangrijke dalingen te zien; België en Zwitserland vertoonden geringere verbeteringen, terwijl de werkloosheid in Italië steeg met 10.000 tot 1.870.000, het hoogste cijfer van geheel Europa.

De wereldooft van tarwe voor en na de oorlog vertoont het volgende beeld (volgens officiële bronnen: zie de „Neue Zürcher Zeitung” van 8 dezer):

Totale internationale tarwe-oogst.
(zonder Rusland en China, in 1.000 ton)

	1935/39	1946	1947
Europa	43.544	33.746	26.678
Noord-enZuid-Amerika	36.965	50.232	49.178
Afrika	3.677	3.258	2.839
Australië	4.813	3.300	6.139
Azië	19.288	16.337	15.239
Totaal	108.287	106.873	100.073

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De moeilijkheden, aan de jaarwisseling verbonden, bleken in de afgelopen week weer geheel te zijn overwonnen, waarbij een zekere terugstroming van chartaal geld naar de banken stellig van invloed is geweest.

De callgeldrente daalde dan ook tot $\frac{1}{2}$ pCt, terwijl het aanbod aan het einde der week dermate groot was, dat callgeld niet altijd was te plaatsen. Een en ander vormt tevens een duidelijk bewijs van de voorzieningen, welke de banken met het oog op de jaarwisseling hadden getroffen, daar in Januari, evenals trouwens in Februari, slechts zeer weinig schatkistpapier komt te vervallen. Het is

¹⁾ Zie: „Poolse steenkool” in „E.-S.B.” van 10 September 1947.

niet uitgesloten, dat de storting op de aandelenemissie Koninklijke in de komende week nog enige spanningen veroorzaakt, doch vermoedelijk zullen zij wegens de huidige ruimte op de geldmarkt niet van grote omvang zijn. Ook de markt-disconto's vertoonden een geringe daling, zodat driemaandspromessen tegen 1½ pCt werden gevraagd. Julipapier tegen 13/8 pCt was aangeboden, terwijl de langer lopende termijnen tegen 17/16 à 1½ pCt werden verhandeld bij overigens geringe omzetten.

De Nederlandsche Bank maakte bekend, dat op het crediet van de Wereldbank ad \$ 195 miljoen, dat Nederland in Augustus 1947 had verkregen, nog slechts 1/3 was opgenomen. Op de zeer korte termijn bezien blijkt onze dollarpositie dus nog dragelijk te zijn, zodat het niet uitgesloten lijkt, dat ons land de periode, welke ons nog van de Marshallhulp scheidt, wel zal kunnen overbruggen.

Op de inschrijvingsdag voor de emissie Koninklijke moest nog een behoorlijk claimaanbod worden verwerkt, waardoor de claimprijs op 7 Januari jl. tot f 889 daalde bij een prijs van f 903 een dag tevoren. Uit het prijsverloop der claims blijkt, hoe groot de binnenlandse belangstelling voor de aandelen Koninklijke is. Na het sluiten der emissie toonden zij ook nog een behoorlijke koersstijging tot 319. De gehele markt had in overeenstemming hiermede een stijgend beloop, zodat in alle groepen van fondsen min of meer belangrijke koerswinsten werden geboekt, waarvan onderstaand koersstaatje een beeld geeft.

	2 Jan. 1948	9 Jan. 1948
A.K.U.	175½	173¼
v. Berkel's Patent	118	119½
Lever Bros. Unilever C.v.A.	283¼	302½
Philips G.b.v.A.	354	371½
Koninklijke Petroleum	286	319
H.A.L.	223	216½
N.S.U.	177½ ¹⁾	176½
H.V.A.	224½	231
Deli Mij. C.v.A.	165	172
Amsterdam Rubber	154½	160½

¹⁾ Ex.div.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
27 Nov. 1948	26.003	12.748	4.865	783	747	52.937
4 Dec. 1947	25.437	13.190	5.425	614	702	53.011
11 " 1947	26.083	12.437	4.995	592	735	52.597
18 " 1947	26.476	12.049	5.395	655	770	51.702
23 " 1947	26.118	12.414	5.509	748	775	52.172
30 " 1947	26.170	12.081	6.896	1.058	776	52.577

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
27 Nov. 1948	637	165.698	78.472	4	5.311	504
4 Dec. 1947	637	166.192	78.891	3	5.402	503
11 " 1947	637	165.343	78.235	5	5.127	503
18 " 1947	637	165.121	77.748	2	5.161	501
23 " 1947	637	165.657	78.042	4	5.577	501
30 " 1947	637	167.598	79.761	5	5.775	501

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte belans op 12 Januari 1948.

Activa.											
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	<table border="0"> <tr> <td>Hoofdbank</td> <td>f —</td> <td>¹⁾</td> </tr> <tr> <td>Bijbank</td> <td>" 2.000.000,—</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Agentsch.</td> <td>" 5.000,—</td> <td></td> </tr> </table>	Hoofdbank	f —	¹⁾	Bijbank	" 2.000.000,—		Agentsch.	" 5.000,—		f 2.005.000,— ¹⁾
Hoofdbank	f —	¹⁾									
Bijbank	" 2.000.000,—										
Agentsch.	" 5.000,—										
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—									
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.000.000.000,—									
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	<table border="0"> <tr> <td>Hoofdbank</td> <td>f 141.870.654,64²⁾</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bijbank</td> <td>" 430.587,93</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Agentsch.</td> <td>" 7.669.680,63</td> <td></td> </tr> </table>	Hoofdbank	f 141.870.654,64 ²⁾		Bijbank	" 430.587,93		Agentsch.	" 7.669.680,63		
Hoofdbank	f 141.870.654,64 ²⁾										
Bijbank	" 430.587,93										
Agentsch.	" 7.669.680,63										
Op effecten, enz.	f 149.970.923,20										
Op goederen en celen	" 149.349.159,49 ³⁾										
	" 621.763,71										
	f 149.970.923,20 ⁴⁾										
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—									
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—									
Munt en muntmateriaal:											
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 581.577.592,62										
Zilveren munt, enz.	" 2.604.496,32										
	f 584.182.088,94										
Papier op het buitenland	f 167.510.400,—										
Tegode bij correspondenten in het buitenland	" 93.097.161,72										
Buitenlandse betaalmiddelen	" 5.108.449,86										
	f 265.716.011,58										
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		81.210.898,81									
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—									
Diverse rekeningen		95.230.355,73									
		f 4.681.815.278,26									
Passiva.											
Kapitaal	f 20.000.000,—										
Reservefondsen	" 12.452.579,46										
Bijzondere reserves	" 32.247.868,69										
Pensioenfonds	" 16.841.927,33										
Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)	" 124.938.140,—										
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	" 2.958.385.475,—										
Bankassignaties in omloop	" 57.583,94										
Rekening-courant saldo's:											
's Rijks Schatkist	f 741.444.493,71										
Geblokkeerde saldo's van banken	" 97.088.233,49										
Geblokkeerde saldo's van anderen	" 43.069.832,90										
Vrije saldo's	" 490.013.688,40										
	f 1.371.616.248,50										
Diverse rekeningen		145.275.455,34									
		f 4.681.815.278,26									

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulate	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
24 Dec. '47	0,2	1.449,2	1.450	1.368,4	81,9
31 Dec. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.349,7	100,5
7 Jan. '48	0,2	1.399,2	1.400	1.331,3	69,0

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
24 Dec. '47	0,4	322,1	10,0	18,2	414,4	17,1	304,0
31 Dec. '47	0,3	311,1	15,2	20,1	429,1	18,6	315,0
7 Jan. '48	0,3	336,5	13,3	18,8	419,7	13,8	304,7

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
1 Dec. '47	611.087	184.291	70.511	6	154.075
8 " '47	610.307	181.941	83.817	6	148.249
15 " '47	610.849	184.131	69.479	5	148.316
22 " '47	610.885	178.579	90.758	5	159.379
29 " '47	610.898	180.770	85.394	5	160.135
5 Jan. '48	610.931	172.974	72.831	2.005	151.166
12 " '48	584.182	167.510	98.206	2.005	149.971

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
1 Dec. '47	2.942.935	713.200	92.089	43.712	545.387
8 " '47	2.917.724	761.269	140.868	41.308	484.019
15 " '47	2.903.344	742.923	150.723	43.420	498.415
22 " '47	2.961.017	711.853	157.358	37.625	502.957
29 " '47	3.010.488	703.999	94.414	34.270	533.327
5 Jan. '48	3.005.753	716.463	51.309	41.998	513.506
12 " '48	2.958.385	741.444	97.088	43.070	490.014

ZWEEDSE RIJKBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staatsbank	Promessen staatsschuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
15 Dec. 1947	232	147	2.688	456	162	94	182
23 Dec. 1947	232	147	2.744	454	141	—	182
31 Dec. 1947	232	147	2.747	452	148	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
15 Dec. 1947	2.639	1.049	639	338	162	165	4
23 Dec. 1947	2.855	903	629	203	69	168	4
31 Dec. 1947	2.895	899	631	197	69	165	4

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
11 Dec. 1947	21.451	20.767	252	21.985
18 Dec. 1947	21.469	20.786	250	21.657
26 Dec. 1947	21.482	20.795	243	21.900

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
11 Dec. 1947	24.761	19.057	934	17.132
18 Dec. 1947	24.823	19.148	616	17.581
26 Dec. 1947	24.984	19.273	929	17.377

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,8	52,7	4.090,7	1.113,7
23 Dec. 1947	5.256,5	104,0	299,8	49,4	4.320,3	1.091,5
31 Dec. 1947	5.256,2	102,5	401,8	48,4	4.383,4	1.172,3
7 Jan. 1948	5.283,4	63,5	327,2	48,4	4.232,2	1.196,0

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
18 Dec. 1947	55.173	191.466	125.042	135.900	426.000
24 Dec. 1947	55.173	194.016	125.042	143.500	426.000
31 Dec. 1947	55.173	190.151	125.042	147.400	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
18 Dec. 1947	891.900	81.594	805	79.492
24 Dec. 1947	906.143	79.551	788	77.777
31 Dec. 1947	920.831	83.213	733	81.055

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Dec. 1947	23 Dec. 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 712.520.943,67	f 710.586.576,45
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 472.287,26	„ 46.308,56
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 334.201.044,64	„ 331.613.216,78
Voorschotten op ultimo November 1947 a. d. gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 60.293.298,37	„ 60.293.298,37
Vorderingen in rekening-courant op Nederlands-Indië	„ 727.014.116,72	„ 722.060.301,72
Suriname	„ 31.569.629,91	„ 31.569.629,91
Curacao	„ 2.684.571,51	„ 2.684.571,51
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 206.603.948,82	„ 214.560.012,83
Verplichtingen	—	—
Voorschot, door de Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 1299.908.800,—	f 1299.908.800,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2000.000.000,—	„ 2000.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij de Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.552,9 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 742 mill.	„ 5810.900.000,—	„ 5778.200.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 149.417.310,—	„ 148.643.678,—
Schuld op ultimo November 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 69.812.317,11	„ 27.201.577,14
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 464.239.448,11	„ 359.283.085,36
Andere staatsbedrijven	„ 5.701.238,99	„ 5.433.888,06
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks-Schatkist	„ 2976.262.953,01	„ 2982.579.453,01

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 19 Jan. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Mondelinge cursussen
M.O. ECONOMIE
M.O. STAATSINRICHTING
NED. en IND. RECHT cand.
 doct.

De cursussen worden gegeven te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage; Economie bovendien te Arnhem, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Heerlen, 's-Hertogenbosch, Leeuwarden, Leiden, Maastricht, Tilburg en Utrecht.

Prosp. en inl. Instituut voor Sociale Wetenschappen, Wassenaarseweg 39 k, Den Haag, Telefoon 775382

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 DECEMBER 1947

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f	20.843.713,97
Nederlands Schatkistpapier	„	652.535.819,32
Ander Overheidspapier	„	1.771.961,40
Wissels	„	1.331.138,16
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	14.790.197,04
Effecten en Syndicaten	„	1.142.504,97
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten ..	„	9.985.813,05
Debiteuren	„	99.367.772,40
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	8.863.421,50
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen ..	„	972.405,46
	f	814.504.747,27

Kapitaal	f	40.000.000,—
Reserve	„	12.000.000,—
Bouwreserve	„	2.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	72.577.191,55
Crediteuren	„	667.341.089,07
Geaccepteerde Wissels	„	398.384,61
Geaccepteerd door Derden	„	56.004,74
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	19.159.671,84
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	972.405,46
	f	814.504.747,27

Vacatures

PREIJER & DE HAAN

accountants, Museumplein 10—12, Amsterdam, vragen voor hun kantoren in Nederland en in Batavia, enige jonge

accountants
 (N.I.v.A. of V.A.G.A.)

Brieven met uiv. inl. Museumplein 10, A'dam Z.

Announces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Groothandel

Weekblad voor de internationale handel

Heeft U al eens een proefnummer aangevraagd?

H. A. M. Roelants
 Schiedam

Het Bestuur van de Vereeniging voor Zuivel-industrie en Melkhygiëne V.V.Z.M. roept sollicitanten op voor de functie van

algemeen secretaris

der Vereniging.

Gegadigden moeten beschikken over ruime economische en/of landbouwkundige ontwikkeling. Kennis van de problemen, welke zich in de Nederlandse zuivelindustrie op technisch, sociaal of organisatorisch gebied voordoen, strekt tot aanbeveling. Verdere vereisten: goede stijl, representatief voorkomen en enige talenkennis.

Aangename, zelfstandige positie met goede perspectieven.

Uitsluitend schriftelijke sollicitaties met volledige inlichtingen, welke strikt vertrouwelijk zullen worden behandeld, te richten tot de voorzitter van de V.V.Z.M., de heer G. J. Blink, Laan van Meerdervoort 18/20 te 's-Gravenhage.

Fabriek van merk-artikelen, dicht bij Amsterdam, met vestigingen in het buitenland, vraagt

bekwame administratieve kracht

voor controle en hoofdadministraties.

Practische ervaring op accountantskantoor en gevorderde accountantsstudie gewenst.

Regelmatige bezoeken aan de buitenlandse ondernemingen vereisen behoorlijke kennis van de Franse, Engelse en Duitse taal.

Eigenhandig geschreven inlichtingen omtrent opleiding, levensloop, enz. met recente foto en verlangd salaris, onder no. ESB 1104, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Ter Provinciale Griffie van Noordholland kan aan de Verificatie-afdeling worden geplaatst een

adjunct-accountant

Tegenwoordige salariering: f 2625,50-f 5346,25 voor gehuwden; f 2413,75-f 5226,25 voor ongehuwden. (In deze bedragen zijn de bekende verhogingen en toelagen begrepen). Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Vereisten: Eindexamen H.B.S. 5 j. c. of daarmee gelijk te stellen opleiding en het bezit van het Staatspraktijkdiploma of de Akte M.O. Boekhouden of Handelswetenschappen A, voorts ervaring op het gebied der accountantscontrole.

Sollicitaties binnen veertien dagen na het verschijnen van dit blad te richten aan de Commissaris der Koningin in de Provincie Noordholland.

PTT

BIJ DE RIJKSPPOSTSPAARBANK TE AMSTERDAM

vaceert de positie van

ONDERDIRECTEUR

Gegadigden moeten leiding kunnen geven aan een omvangrijk administratief apparaat en inzicht hebben in financiële vraagstukken. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en ervaring aan de Hoofddirecteur Financiële Diensten der PTT, Kortenaerkade 12 te 's-Gravenhage.

Vacatures

De Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel n.v.

te 's-Gravenhage.

vraagt:

1. voor haar accountantsafdeling:
een eerste assistent en een tweede
assistent.
2. voor een harer administratieve
afdelingen: een assistent met
S. P. D. of diploma M.O.-boek-
houden.

Brieven met uitvoerige inlichtingen
omtrent opleiding en praktijk, bene-
vens pasfoto, te richten aan C 500,
Adv. Bur. De la Mar, Noordeinde
122a, Den Haag.

Beschikbare krachten

Ervaren jurist

zoekt wegens opheffing zijner betrekking nieuwe werk-
kring. Prima referenties. Brieven onder no. ESB 1105
bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Energiek en ambitieus werker

20-jarige commerciële, organisatorische, propa-
gandistische, administratieve en sociale ervaring
in verschillende functies bij dagblad-, tijdschrif-
ten- en andere bedrijven, 39 jaar, gehuwd,

ZOEKT VERANTWOORDELIJKE FUNCTIE ALS PERSENEELSCHIEF OF DIRECTIE-ASSISTENT

Een van mijn vorige directies schreef:

„Hij heeft getoond een actieve en bekwame
kracht te zijn met veel werklust en initiatief; wij
bevelen hem dan ook gaarne voor elke verant-
woordelijke positie aan.”

INDIEN U EEN MEDEWERKER WENST, DIE ZICH GEHEEL GEEFT

gelieve U te schrijven onder no. ESB 1107 aan
het bureau v. d. bl., postbus 42, Schiedam.

Economisch Drs

met accountantsopleiding en praktijk bij de industrie
en op accountantskantoren, thans Hoofd acc.afd.
overheidsdienst, wil van positie veranderen. Br. no.
1142 Warburg's Adv. Bur., Overtoom 66, A'dam-W.

Jong Jurist

met 5-jarige kantoorervaring (Bedrijfsorganisatie, im-
en export, enz.) zoekt betrekking als assistent van
directie of anderszins. Br. onder no. ESB 1106, bureau
van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek „Vacatures” voor het
oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Opgericht in 1942

Prospectus en proefles bij het
Secretariaat: Postbus 800, ROTTERDAM

MODERNE BEDRIJFSADMINISTRATIE

1 Februari a.s. begint onze
nieuwe opleidingscursus voor

ZELFSTANDIGE BEDRIJFSADMINISTRATEURS

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eko-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5 Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementenprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese
gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnemen-
ten kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6).